

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ірина Зоренко

« ____ » _____ 2024 р.

Реєстраційний №

« ____ » _____ 2024 р.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 6 КЛАСУ
ЗЗСО У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кваліфікаційна робота студентки
групи АЗЛм-23

ступінь вищої освіти: магістр
спеціальності 014.02 Середня
освіта (Мова та зарубіжна
література (англійська))

Чернецової Валерії Едуардівни

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Пальчикова О. О.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість
балів _____

Члени комісії

Голова ЕК: _____

Члени ЕК

_____

_____

_____

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Чернецова Валерія Едуардівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ В 6 КЛАСІ.....	7
1.1. Культурна компетентність як наукова проблема.....	7
1.2. Проблемні питання засвоєння лексики англійської мови у закладах загальної середньої освіти.....	15
1.3. Лінгводидактичні основи формування культурної компетентності під час навчання лексики англійської мови.....	18
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 6 КЛАСУ ЗЗСО.....	34
2.1. Аналіз чинних навчальних програм і підручників у контексті дослідження.....	34
2.2. Методичні рекомендації щодо організації процесу формування культурної компетентності учнів 6 класу під час навчання лексики англійської мови.....	38
2.3. Система вправ для формування культурної компетентності учнів 6 класу.....	42
Висновки до розділу 2	55
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	59

ВСТУП

Актуальність теми. Одним із ключових завдань сучасної освіти в Україні є формування компетентностей, необхідних для успішного життя в умовах глобалізації. Зокрема, культурна компетентність забезпечує здатність учнів адаптуватися до іншомовного культурного середовища, брати участь у міжкультурному діалозі, розуміти і поважати культурні особливості інших народів. Формування вказаної компетентності є особливо важливим у процесі навчання іноземних мов, адже мова є не лише засобом спілкування, а й інструментом передачі культурних цінностей.

Вказану ідею відображено в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, де розвиток культурної компетентності є однією з ключових цілей навчання іноземних мов [15], законодавчих документах України, як-от Законі України «Про освіту» [16] та Державному стандарті базової середньої освіти [10], де наголошено на необхідності формування в учнів здатності до міжкультурного спілкування, розвитку критичного мислення та толерантності.

Теоретичне підґрунтя дослідження становлять роботи з філософії (Х. Гадамер, Ж. Дерріда, Дж. Дьюї, Е. Ладсон-Біллінгс, Ч. Тейлор), психології (М. Байрам, М. Беннетт, Н. Головіна, Д. Кохен), лінгвістики (І. Варнавська, К. Краплі, К. Крігер, О. Черемісін) та лінгводидактики (М. Байрам, А. Джонсон, Р. Джонсон, Д. Ламмерт, Дж. Льюїс, Д. Сміт), де акцентовано на важливості інтеграції культурного компонента в процес навчання лексики англійської мови, позаяк саме в лексичних одиницях віддзеркалено культурні реалії, світогляд та соціальні норми носіїв мови. Відповідно, навчання лексики англійської мови залучає роботу з культурно маркованими одиницями, автентичними матеріалами та потребує розроблення системи завдань і вправ, спрямованих на формування культурної компетентності. З огляду на це тему дослідження **«Формування культурної компетентності учнів 6 класу ЗЗСО у процесі навчання лексики англійської мови»** вважаємо актуальною.

Мета дослідження – обґрунтувати теоретичні засади та розробити систему вправ для формування культурної компетентності учнів 6 класу під час навчання лексики англійської мови.

Завдання дослідження:

1. Уточнити зміст поняття «культурна компетентність»;
2. Визначити проблемні питання засвоєння лексики англійської мови у закладах загальної середньої освіти;
3. Обґрунтувати лінгводидактичні засади формування культурної компетентності учнів ЗЗСО;
4. Проаналізувати програмно-методичне забезпечення з англійської мови;
5. Створити методичні рекомендації щодо формування культурної компетентності під час засвоєння лексики на уроках англійської мови;
6. Розробити систему вправ для формування культурної компетентності учнів 6 класу ЗЗСО.

Об'єкт дослідження – процес навчання англійської мови в 6 класі ЗЗСО.

Предмет дослідження – зміст, методи і прийоми формування культурної компетентності учнів у процесі навчання лексики англійської мови.

Методи дослідження. Для досягнення мети використано: *теоретичні:* аналіз, синтез, узагальнення наукової літератури, аналіз навчальних програм і підручників; *емпіричні:* спостереження за освітнім процесом, проведення бесід з учителями й учнями задля перевірки ефективності розробленої системи вправ; *статистичні:* обробка результатів анкетування та тестування.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання розроблених вправ на уроках англійської мови у 6 класі, а також під час навчання лексики англійської мови в закладах освіти різного типу.

Апробація результатів дослідження: тези «Культурна компетентність як складник мовної особистості здобувача ЗЗСО» на Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Нові педагогічні виміри професійного розвитку майбутніх учителів: сучасні реалії та виклики». 15 листопада 2024 р., м. Бердянськ, Україна.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів та підрозділів до них, висновків до кожного розділу та загальних, списку використаної літератури (76 позицій). Загальний обсяг роботи – 66 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ В 6 КЛАСІ

1.1. Культурна компетентність як наукова проблема

Одним із важливих завдань сучасної освіти є підготовка учнів до ефективної взаємодії в полілінгвальному соціумі, де ключове місце посідає міжкультурне спілкування. Знання основ міжкультурної комунікації дозволяє людям розуміти та поважати різноманітність культур, сприяє побудові відкритого й толерантного суспільства, забезпечує розвиток міжнародного співробітництва та миру, і безпосередньо, збагачує особистісний розвиток кожного учасника взаємодії. Відповідно, одним із пріоритетів іншомовної освіти, зокрема під час навчання англійської мови, є формування культурної компетентності, що передбачає необхідність оволодіння поряд з іншомовним матеріалом культурним, як-от особливості світогляду представників різних народів, мистецькі здобутки України та світу.

На важливості формування культурної компетентності наголошено в міжнародній та вітчизняній законодавчих базах. Зокрема, «Рамкова конвенція про значення культурної спадщини для суспільства» та «Рамкова конвенція про захист національних меншин» акцентують на важливості міжкультурної співпраці та взаєморозуміння для підтримки соціальної згуртованості та миру [31]. Крім того, в документах наголошено на розвитку культурної компетентності як ключовому елементі під час виховання громадян, здатних до толерантного та конструктивного спілкування з представниками інших культур [32].

В «Європейській стратегії багатомовності» зазначено, що засвоєння мовного матеріалу є необхідною умовою для успішного функціонування в сучасному суспільстві та співробітництва з різними культурними спільнотами [14].

У документі Європейської хартії регіональних мов або мовних меншин вказано, що мовна різноманітність є однією з ключових характеристик культурного спадку Європи і сприяє розвитку міжкультурної освіти та усвідомленню різноманіття культур у європейському суспільстві. Крім того, Рада Європи активно сприяє мовній освіті та поширенню плюрилінгвізму заради підтримки та збереження мовного розмаїття, що є ключовою властивістю європейської ідентичності [49].

У законодавчих документах України, зокрема Державному стандарті базової середньої освіти акцентовано на важливості формування культурної компетентності, що охоплює розуміння культурних досягнень, шанобливе ставлення до традицій різних народів та вміння взаємодіяти у міжкультурному середовищі [10]. Своєю чергою, в Законі України «Про освіту» сформульовано мету освітнього процесу – «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формуванні цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей» [16, с. 8]. Відповідно, вказані документи визначають культурну компетентність як важливий елемент сучасної освіти, обґрунтовують її необхідність у підготовці учнів до життя у глобалізованому світі. Вони встановлюють нормативну базу та є фундаментом для створення навчальних програм, де обізнаність та самовираження у сфері культури є важливою умовою всебічного розвитку особистості [25].

Питання присвячені особливостям формування культурної компетентності привертають увагу дослідників у царині філософії (Х. Гадамер, Ж. Дерріда, Дж. Дьюї, Е. Ладсон-Біллінгс, Ч. Тейлор), психології (М. Байрам, М. Беннетт, Н. Головіна, Д. Кохен), лінгвістики (І. Варнавська, К. Краплі, К. Крігер, О. Черемісін) та лінгводидактики (М. Байрам, А. Джонсон, Р. Джонсон, Д. Ламмерт, Дж. Льюїс, Д. Сміт).

Так, із позиції філософії, культурна компетентність є здатністю індивіда орієнтуватися в культурних реаліях, розуміти і цінувати різноманітні культурні контексти [48].

У розумінні Х. Гадамера і Дж. Дьюї, культурна компетентність пов'язана з розвитком критичного мислення та здатністю до рефлексії щодо власних культурних норм і цінностей [51].

Х. Гадамер під культурною компетентністю розуміє здатність до моральної оцінки та етичного вибору в контексті міжкультурної взаємодії. Це передбачає розвиток етичної свідомості, яка дозволяє оцінювати культурні явища з позицій загальнолюдських цінностей, як-от справедливість, толерантність, повага до прав і свобод інших людей [51].

Дж. Дьюї підкреслює важливість освіти в межах розвитку культурної компетентності та зазначає, що вона повинна сприяти критичному аналізу культурних традицій. [48].

Е. Ладсон-Біллінгс зосереджує увагу на ролі культурної компетентності в освіті, що допомагає зруйнувати бар'єри нерозуміння і упередження, сприяє розвитку емоційної емпатії та моральної уяви [60].

Ч. Тейлор і Е. Ладсон-Біллінгс наголошують на важливості урахування культурної компетентності для формування гармонійного суспільства, де взаємоповага і розуміння різноманітних культур є основою соціальної взаємодії. Ч. Тейлор підкреслює значення визнання і поваги до культурних відмінностей як необхідну умову для соціальної інтеграції. [71].

Іншою важливою складовою культурної компетентності у філософії є критичне мислення та рефлексія. Як зазначає Ж. Дерріда, культурна компетентність передбачає здатність критично осмислювати та переосмислювати знання, що є основою для дійсного діалогу між культурами [54].

У царині психології культурну компетентність визначено як здатність розуміти та взаємодіяти з представниками різних культур, враховуючи їхні психологічні особливості. Так, Д. Кохен зазначає, що когнітивні аспекти культурної компетентності містять знання про культурні відмінності, традиції, звичаї, норми поведінки, цінності та вірування різних культур. Він підкреслює, що когнітивний складник є фундаментальним для формування міжкультурної

свідомості, яка дозволяє людині інтерпретувати та оцінювати культурні явища з різних позицій [47].

З погляду Н. Головіної, культурна компетентність дозволяє особистості вільно взаємодіяти з представниками інших культур, використовувати різні мови у мобільній соціальній комунікації та адаптуватися до різних соціальних норм і конвенцій. Важливим аспектом культурної компетентності є її база – культура, що містить не лише історично сформовані способи праці та манери спілкування, але й рівень мислення та способи вираження почуттів. Отже, розуміння та розвиток культурної компетентності є важливим кроком у створенні гармонійних міжкультурних відносин та підтриманні взаєморозуміння в сучасному світі [7].

М. Байрам, М. Беннетт, Д. Кохен зауважують, що вивчення культурної компетентності сфокусовано на когнітивних, емоційних та поведінкових аспектах, що забезпечують ефективну міжкультурну взаємодію.

Так, М. Беннетт зазначає, що культурна компетентність охоплює не лише здатність особистості сприймати й адаптуватися до культурних норм і цінностей, але й активну участь у міжкультурному діалозі та взаєморозумінні. Як зазначають М. Беннетт і М. Байрам у своїй спільній статті «Цінність і значення міжкультурної компетентності» [40], культурна компетентність виступає як горизонт сприйняття реальності та вміння використовувати культурні знання в умовах мобільної комунікації. Це означає, що людина з достатнім рівнем культурної освіченості здатна не лише розуміти різноманітні культурні контексти, а й ефективно взаємодіяти з представниками інших культур, уникати конфліктів та сприяти побудові спільного світу [40].

Д. Кохен звертає увагу на те, що когнітивні аспекти культурної компетентності містять знання та розуміння культурних відмінностей, що відображають традиції, звичаї, норми поведінки, цінності та вірування різних культур. Ці розбіжності становлять фундамент для формування міжкультурної свідомості, яка дозволяє інтерпретувати та оцінювати культурні явища з різних позицій. Так, науковець зазначає, що когнітивна компонента є ключовою для

розвитку міжкультурної свідомості, що допомагає людині збагатити свій світогляд та розширити свої здібності до аналізу та сприйняття культурних реалій [20].

М. Беннетт стверджує, що афективні аспекти культурної компетентності залучають емоційні реакції та ставлення до культурних відмінностей. Він акцентує на важливості культурної сенситивності, що формується на основі загальнокультурних і культурно-специфічних знань стосовно нетотожних культурних світоглядів. Науковець зазначає, що здатність емпатії та відкритість до нових культурних досвідів є ключовими компонентами культурної компетентності [39].

У лінгвістичній думці (І. Варнавська, К. Краплі, К. Крігер, О. Черемісін) культурну компетентність розглядають як здатність використовувати мову у відповідних культурних контекстах, що враховує знання про культурні специфіки, фразеологізми, ідіоми, а також історичні та соціальні аспекти мови [36].

К. Крамш наголошує на важливості інтеграції культурної компетентності в процес навчання мови. Науковець стверджує, що розуміння культурних контекстів мови сприяє більш глибокому усвідомленню соціальних та історичних аспектів, які впливають на мовленнєву поведінку. Лінгвіст також зазначає, що навчання культурних аспектів мови допомагає уникати міжкультурних непорозумінь і конфліктів [58].

І. Варнавська та О. Черемісін визначають культурну компетентність як «інтегральну якість особистості, що виявляється у загальній здатності і готовності людини до різноманітної діяльності, соціально орієнтує особистість на самостійну й успішну життєдіяльність» [36, с. 65]. З огляду на це можемо стверджувати, що за умови розвитку культурної компетентності на високому рівні, учень має змогу вільно спілкуватися у полікультурному середовищі. При цьому, важливо зазначити, що поведінка індивіда буде ґрунтуватися на його знаннях про національні та загальнолюдські культурні цінності.

У межах лінгводидактичних досліджень науковці (М. Байрам, А. Джонсон, Р. Джонсон, Д. Ламмерт, Дж. Льюїс, Д. Сміт) розглядають культурну компетентність як інтегративну частину освітнього процесу, що залучає розуміння культурних контекстів, розвиток міжкультурної комунікації та адаптацію до різних культурних середовищ. Крім того, у лінгводидактиці культурна компетентність вважається ключовим аспектом успішного вивчення мови, позаяк вона охоплює розуміння культурних особливостей та вміння використовувати ці знання під час комунікації.

М. Байрам зазначає, що культурна компетентність є ключовим складником комунікативної компетентності, яка дозволяє мовцям не лише використовувати мову граматично правильно, але й доречно з позиції особливостей різних культур. На переконання дослідника, для успішної міжкультурної комунікації необхідно розуміти культурні реалії, які стоять за мовними виразами [39].

З погляду М. Байрама, культурна компетентність – це здатність індивіда розуміти, цінувати та ефективно взаємодіяти з представниками різних культур, враховуючи їхні культурні контексти, норми, цінності та переконання. Ця компетентність містить когнітивний, афективний та поведінковий аспекти, які разом сприяють успішній міжкультурній комунікації та співпраці.

Згідно з М. Байрамом, культурна компетентність також залучає моральну оцінку та етичний вибір у міжкультурних взаємодіях, що є фундаментальним для ефективного спілкування [43].

Дж. Льюїс та Д. Ламмерт у праці «Культурна компетентність у навчанні мови: Теорія та практика» вважають, що розуміння культурних контекстів та вміння адаптуватися до різних культурних середовищ є ключовими для успішного вивчення мови [61].

В науковій праці «Культурна компетентність в лінгводидактиці: ключовий фактор успішної міжкультурної комунікації» Л. Шмідт висвітлює роль культурної компетентності у формуванні толерантного ставлення до різних культур, що сприяє покращенню міжкультурної комунікації та розвитку глобального суспільства. Науковець зауважує, що усвідомлення різних

культурних контекстів є ключовим елементом формування міжкультурної компетентності, що дозволяє ефективно взаємодіяти з представниками інших культур і створювати сприятливий клімат для взаєморозуміння та співпраці [37].

А. Джонсон та Д. Сміт вважають культурну компетентність ключовим аспектом ефективного вивчення мови та наголошують на тому, що розуміння культурних контекстів й адаптація мовлення до них є важливими компонентами міжкультурної комунікації та взаєморозуміння. З позиції науковців, учні повинні розуміти відмінні та схожі риси, притаманні власній та чужій мовам і культурам. Це допомагає уникнути непорозумінь та конфліктів у міжкультурній комунікації. В процесі навчання учні також вивчають, як адаптувати свою мову та поведінку до різних культурних контекстів, що враховує вміння коректно виражати свої думки з огляду на культурні особливості співрозмовника [69].

У науковій праці «Міжкультурна компетентність у вивченні іноземних мов: теорія та практика», Д. Яковенко акцентує на тому, що побудова гармонійних міжкультурних відносин базується на усвідомленні та повазі до різноманітності культурних ідентичностей, що сприяє розвитку відкритого та інклюзивного суспільства, заснованого на принципах рівності, справедливості та взаємної відповідальності [38].

Як вказує Р. Бойд Джонсон, процес формування культурної компетенції є не пасивним відтворенням, а насамперед активною свідомою діяльністю мислення, що сприяє створенню власної моделі сприйняття світу, інших людей та самого себе [3].

З нашого погляду, культурна компетентність може бути розглянута як наявність стійкого інтересу до опанування мови, цінностей, традицій, звичаїв та уявлень свого й інших народів; здатність до відкритості новому досвіду та неупередженого ставлення до лінгвістичних і культурних розбіжностей.

З огляду на це, культурна компетентність допомагає особистості адаптуватися до несхожих культурних середовищ, розуміти й цінувати різноманітність та взаємозв'язок між культурами. Відтак культурна

компетентність стає важливим елементом самоідентифікації особистості, що сприяє її розвитку та взаєморозумінню в сучасному мультикультурному світі.

Д. Кохен акцентує на когнітивних аспектах культурної компетентності та виокремлює її три основні компоненти: когнітивні, афективні та поведінкові навички. Когнітивні навички стосуються знань і розуміння культурних відмінностей і містять традиції, звичаї, норми поведінки, цінності та вірування різних культур. Афективні навички відображають здатність співпереживати та емоційно реагувати на культурні відмінності. Поведінкові навички – це вміння застосовувати культурні знання на практиці у міжкультурній комунікації [47].

Д. Беннетт підкреслює важливість міжособистісних аспектів та адаптивності в межах культурної компетентності та визначає три основні компоненти: міжособистісну комунікацію, адаптивність та критичне мислення. Міжособистісна комунікація залучає вміння ефективно спілкуватися з представниками інших культур, враховуючи їхні соціальні і культурні контексти; адаптивність відображає здатність швидко адаптуватися до нових культурних середовищ і змінювати свою поведінку відповідно до культурних норм; критичне мислення охоплює вміння критично оцінювати культурні явища та уникати стереотипного мислення [39].

М. Байрам виокремлює чотири основні складники культурної компетентності: розуміння, ставлення, знання і навички [44]. Перший компонент, «розуміння», означає не лише усвідомлення особистістю свого культурного багатства, а й здатність розуміти і оцінювати культурні різниці. Складник «ставлення» охоплює особисті відношення до культурних відмінностей та вміння будувати толерантні міжкультурні відносини. Компонент «знання» містить розуміння різноманітних культур, їхніх традицій, цінностей і норм [7]. Аспект «навички» виявляються у вмінні ефективно спілкуватися та працювати в різноманітних культурних середовищах, враховуючи їхні специфічні особливості. Отже, культурна компетентність передбачає не лише знання культурних аспектів, але й здатність відповідати на їхні вимоги та адаптуватися до них в процесі міжкультурного спілкування [35].

Апелюючи до праць М. Байрама, Д. Кохена та Д. Беннетт, вважаємо доцільним виокремити такі компоненти культурної компетентності, як-от лінгвістичні та культурні знання, толерантне ставлення до мовних і культурних розбіжностей, практичні навички взаємодії. Ці аспекти дозволяють не лише адаптуватися до культурних відмінностей, а й сприяють побудові взаєморозуміння та гармонійних відносин у глобалізованому світі.

1.2. Проблемні питання засвоєння лексики англійської мови у закладах загальної середньої освіти

Лексика є основним елементом будь-якої мови, зокрема відіграє ключову роль у процесі вивчення англійської. Вона забезпечує учнів необхідними інструментами для вираження думок, розуміння повідомлень та участі у комунікації. З огляду на це, володіння багатим лексичним запасом дозволяє учням ефективно взаємодіяти в різних мовленнєвих ситуаціях, забезпечуючи їхню здатність розуміти і створювати текст, спілкуватися з носіями мови та послуговуватися мовою у повсякденному житті.

Так, згідно з дослідженням видавництва Кембриджського університету Nation «Learning Vocabulary in Another Language», лексичні знання є ключовим фактором у досягненні високого рівня мовної компетентності [63]. Учні, що мають розвинений лексичний запас, демонструють вищий рівень розуміння тексту, здатність до самостійного навчання та підвищену мотивацію до вивчення мови. Окрім цього, лексика є важливим компонентом комунікативної компетентності, оскільки забезпечує формулювання та передачу повідомлень.

Як зазначає Н. Шмітт, лексичні знання дозволяють учням висловлювати свої думки точно і лаконічно, сприяючи таким чином успішній міжкультурній комунікації [67]. Отже, низький рівень знань лексики може призвести до непорозумінь, комунікативних бар'єрів та зниження ефективності спілкування під час читання, письма, слухання та говоріння, що робить її невід'ємною частиною цілісної мовної освіти.

Знання лексики також створює підґрунтя для подальшого навчання та практичного використання англійської мови, оскільки учні, які володіють багатим лексичним запасом, мають кращі можливості для успішного засвоєння нових знань та можуть ефективно використовувати мовні ресурси для самостійного навчання, розширення свого лексичного запасу та застосування мови в різних контекстах. Як стверджує С. Вебб, систематичне вивчення лексики сприяє розвитку мовної автономії учнів, дозволяючи їм використовувати мову як інструмент для досягнення особистих, академічних та професійних цілей [73]. Отже, лексичні знання є фундаментом для подальшого розвитку мовних навичок і успішного використання англійської мови в реальних умовах.

Однією з ключових проблем у вивченні лексики є різний рівень засвоєння лексичного запасу серед учнів. Це явище часто спостерігається в класах, де швидкість опанування нових слів серед учнів є нетотожною. Деякі суб'єкти здатні швидко запам'ятовувати і використовувати нову лексику, тоді як інші натрапляють на труднощі під час засвоєння нових лексичних одиниць. Так, згідно з дослідженням Н. Шмітт, ця проблема може бути зумовлена різними факторами, як-от індивідуальні відмінності у когнітивних здібностях, мотивації, стилях навчання та мовному досвіді учнів [67].

Іншою суттєвою проблемою є нетотожний попередньо набутий досвід вивчення англійської мови, що створює виклики для вчителя у плануванні та проведенні уроків. Учні з нижчим рівнем володіння мовою часто відчують труднощі під час розуміння та використання нових лексичних одиниць, що може призвести до відставання у навчанні та зниження мотивації.

Так, С. Вебб вказує на необхідність диференційованого підходу до навчання лексики, що враховував би індивідуальні потреби та рівень підготовки кожного учня. Це залучає адаптацію навчальних матеріалів та проведення додаткових занять для учнів, які потребують більше часу на засвоєння лексики [73].

З-поміж інших труднощів можна виокремити недостатній рівень мотивації використання англійської мови поза межами класного середовища. Важливо

вказати, що вплив позакласного середовища відіграє значну роль у формуванні лексичного запасу учнів. Так, суб'єкти, які мають змогу використовувати англійську мову за межами шкільних занять, наприклад, через спілкування з носіями мови, перегляд фільмів, читання книг чи участь у міжнародних проєктах, мають більш високі шанси на успішне засвоєння лексики. Водночас, не всі учні мають рівний доступ до таких можливостей, що створює додаткові нерівності у розвитку лексичного запасу. Таке дослідження було проведено науковцями Кембриджського університету, які дійшли до висновку, що ті учні, які активно використовують мову у повсякденному житті, демонструють вищі результати у вивченні лексики [63]. Для подолання цієї проблеми важливо стимулювати учнів до самостійного використання англійської мови на позакласних заняттях та створювати умови для мовної практики у шкільному середовищі.

Однією з основних проблем є відсутність чіткої структури та методик навчання лексики. Як зазначає Н. Шміт, систематичне навчання лексики повинно залучати етапи введення нових слів, їх закріплення через різноманітні види діяльності, а також регулярне повторення для розвитку довготривалої пам'яті. Без чіткої структури навчання учні можуть відчувати труднощі у засвоєнні та використанні нової лексики у практичних комунікативних ситуаціях [67]. Отже, відсутність систематичності у викладанні лексики може суттєво ускладнити процес оволодіння мовою. Ефективне навчання лексики потребує чіткої організації та координації, які можуть бути відсутніми через недостатню систематичність у освітньому процесі. Це впливає не лише на якість засвоєння нових лексичних одиниць, а й на загальний успіх учнів у вивченні мови.

Н. Сміт також зазначає, що некоректне планування уроків може спричинити відсутність цілісного підходу до розвитку лексичних навичок, що, своєю чергою, впливає на загальний прогрес учнів під час вивчення мови. Проблеми з плануванням уроків можуть залучати непослідовне введення нових слів, нерегулярність повторення, а також недостатню увагу до контекстуального використання лексичних одиниць [67].

С. Вебб вказує на проблему ізольованого навчання лексики від граматики. Багато навчальних програм акцентують на вивченні нових лексичних одиниць залишаючи поза увагою, яким чином ці слова взаємодіють з граматичними структурами, текстами чи комунікативними ситуаціями [73]. Як зазначає науковець, таке ізольоване навчання лексики обмежує можливості учнів для практичного застосування нових слів у реальних мовних ситуаціях. Дослідник наголошує на важливості інтеграції лексичних одиниць у контекст граматики та комунікативних завдань, що допомагає учням краще запам'ятовувати і використовувати нові слова.

З нашого погляду, інтеграція лексики з іншими мовними складниками є важливим чинником успішного навчання англійської мови. Відокремлене викладання лексики без урахування контексту граматичних структур і комунікативних ситуацій обмежує можливості учнів у застосуванні нових слів.

Отже, вивчення лексики англійської мови у закладах загальної середньої освіти передбачає наявність таких проблем, як-от нерівномірний розвиток лексичного запасу, нетотожний рівень знань серед учнів, недостатній рівень мотивації використання англійської мови поза межами класного середовища, відсутність чіткої структури навчання та планування уроків, навчання лексики ізольовано від інших розділів мови.

1.3. Лінгводидактичні основи формування культурної компетентності під час навчання лексики англійської мови

В умовах глобалізації та посилення міжкультурних контактів культурна компетентність є важливим компонентом сучасного освітнього процесу. Зокрема, у XXI столітті навчання іноземних мов потребує розвитку не лише мовленнєвих умінь і навичок читання, письма, говоріння та аудіювання, а й розуміння культурного контексту задля формування здатності розуміти не лише мовні структури, але й культурні коди та особливості поведінки носіїв мови. Згідно з цим навчання іноземної мови набуває міжкультурного виміру, що

вимагає ґрунтового визначення лінгводидактичних засад для ефективного формування культурної компетентності учнів. Відповідно, віднайдення актуальних підходів, принципів, методів та системи вправ є нагальним завданням лінгводидактики, позаяк забезпечує інтеграцію культурних аспектів у процес оволодіння мовою та сприяє формуванню усебічно розвиненої особистості.

У наукових дослідженнях мовної освіти підходи до навчання відіграють ключову роль у визначенні ефективності освітнього процесу. Дослідники пропонують різні інтерпретації поняття «підхід». Так, Р. Ладо визначає підхід як сукупність взаємопов'язаних припущень щодо природи мови та способів оволодіння нею. Це підкреслює важливість науково-теоретичних основ, на яких ґрунтується освітня діяльність та демонструє, що опанування мови вимагає розуміння її структури та функціонування у різних контекстах [18].

Г. Селевко вказує на те, що підхід є методологічною орієнтацією педагога на керування освітнім процесом, передбачає використання обмеженого кола ідей, понять та способів педагогічної діяльності [29]. Відповідно, підхід вимагає систематизації та організації навчальної діяльності, що забезпечує ефективність освітнього процесу.

Сучасні лінгводидакти (М. Байрам, Ж. Біллінгтон, С. Гапонюк, І. Голубовська, К. Гоуер, А. Краус, С. Ніколаєва, І. Першин, Дж. Селінкер) пропонують такі підходи до формування культурної компетентності під час навчання лексики іноземної мови: комунікативно-когнітивний, інтегративний та соціокультурний. Вони ґрунтуються на теоретичних основах, що визначають принципи та методи, оптимальні для ефективного засвоєння іншомовної лексики з урахуванням культурних особливостей.

Комунікативно-когнітивний підхід орієнтує процес навчання на поєднання мовних та культурних знань, що підкреслює важливість розуміння лексичних одиниць у відповідному культурному контексті. Дослідники І. Голубовська, Дж. Селінкер і С. Ніколаєва наголошують, що навчання лексики в межах цього підходу має враховувати не лише лінгвістичні аспекти, але й когнітивні процеси,

які активують здатність учня аналізувати, порівнювати та усвідомлювати культурні відмінності [9], [68], [29].

І. Голубовська у своїй праці «Методика викладання іноземних мов у вищій школі» висвітлює когнітивно-комунікативний підхід, зазначаючи, що ефективне навчання іноземної лексики можливе лише за умов активного осмислення учнями культурних конотацій слів та фраз. Науковець вважає, що навчання, яке враховує когнітивні процеси, здатне формувати в учнів здатність критично осмислювати культурний досвід, виражений мовою. Дослідниця підкреслює, що засвоєння лексики потребує розвитку навичок культурної інтеграції, адже без цього не можна оволодіти міжкультурною компетентністю [9].

Дж. Селінкер вводить концепцію «мовного простору» в межах цього підходу, вказуючи на важливість розвитку когнітивних процесів, які дозволяють учням зрозуміти складні культурні підтексти лексики та будувати комунікативні стратегії для ефективного спілкування в іншомовному середовищі [68].

С. Ніколаєва у своїй роботі «Методика навчання іноземних мов і культур у середній школі» зазначає, що когнітивно-комунікативний підхід має на меті створення умов, у яких учні усвідомлюють зв'язок між мовою та культурою. Науковець вважає, що навчання лексики повинно орієнтуватися на усвідомлення культурного контексту вживання тих чи тих мовних одиниць [29].

Інтегративний підхід (М. Байрам, К. Гоуер, А. Краус) зосереджує увагу на використанні автентичних матеріалів, як-от літературні та публіцистичні тексти, що сприяють глибшому зануренню учнів у мовне та культурне середовище, що вивчають. Зокрема, дослідники підкреслюють, що цей підхід допомагає учням інтегрувати мовні та культурні знання через вивчення контекстів, у яких вживається лексика [54], [59], [39].

К. Гоуер зазначає, що автентичні матеріали мають надзвичайну цінність у навчанні лексики, оскільки надають учням доступ до реальних мовленнєвих зразків і контекстів, які сприяють не лише вивченню мови, а й інтегруванню культурних знань [54].

А. Краус у своїй розвідці «Соціокультурний вимір у навчанні мови» стверджує, що використання автентичних матеріалів у навчанні лексики дозволяє сформувати реалістичне уявлення про культурний фон мови, що вивчається та сприяє глибшому розумінню лексичних значень [59].

М. Байрам акцентує на використанні автентичних текстів, які містять культурні реалії та відображають соціальні звичаї, що дозволяє учням розвивати культурне розуміння та міжкультурну компетентність. Науковець зазначає, що така інтеграція допомагає учням краще розуміти культурні відмінності та уникати міжкультурних конфліктів [42].

У межах соціокультурного підходу (Ж. Біллінгтон, С. Гапонюк та І. Першин) увагу сфокусовано на вивченні безпосередньо соціальних ролей, культурних контекстів і специфічних мовленнєвих ситуацій, що дозволяє учням краще адаптуватися до культурних особливостей іншомовного спілкування.

Ж. Біллінгтон у своїй праці «Cultural Contexts in Language Education» зазначає, що соціокультурний підхід є ефективним інструментом для формування культурної компетентності, оскільки дає змогу учням адаптуватися до різних культурних контекстів і розуміти культурну обумовленість лексичних одиниць [41].

С. Гапонюк у своїх дослідженнях показує, що соціокультурний підхід сприяє розвитку здатності до «культурного перекладу» мовних одиниць, тобто до інтерпретації лексики з урахуванням культурного фону та специфічних ситуацій, що виникають у процесі міжкультурного спілкування [52].

І. Першин наголошує на важливості соціокультурного підходу для формування мовленнєвих стратегій, які враховують культурні особливості комунікації. Дослідник зазначає, що такий підхід дозволяє учням усвідомлено використовувати лексику в контекстах, які відповідають соціальним та культурним нормам іншої країни [64].

Відповідно, аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових праць дозволив з'ясувати, що комунікативно-когнітивний, інтегративний та соціокультурний підходи впливають на ефективність освітнього процесу та стимулюють

здобувачів освіти до когнітивних процесів, інтеграції набутих знань, адаптації до культурних особливостей інших країн.

Реалізацію підходів до навчання мов забезпечують принципи, що виступають базовими теоретичними положеннями та визначають ефективність і особливості освітнього процесу. Принципи допомагають регулювати зміст, методи та організаційні форми навчання, забезпечуючи цілісність та логічність викладу.

Сучасні науковці (Н. Гальська, А. Геращенко, О. Коваленко, О. Савченко) пропонують різні класифікації принципів навчання, зорієнтовані на забезпечення логічності, послідовності та цілісності освітнього процесу. У контексті формування культурної компетентності під час вивчення лексики англійської мови особливого значення набуває вибір принципів, які інтегрують як лінгвістичні, так і культурні аспекти.

А. Геращенко, досліджуючи поетапне формування лексичних навичок, визначає принципи систематичності, поетапності, поступовості та практичної спрямованості навчання, що зорієнтовані на поступовий перехід від пасивного засвоєння лексики до активного у реальних комунікативних ситуаціях. Згадані вище принципи забезпечують глибоке та стійке засвоєння як мовного, так і культурного змісту лексичних одиниць [6].

У роботі «Методологія навчання іноземної мови з культурним компонентом» О. Коваленко виокремлює принципи автентичності, культурної значущості, контекстуальності та мотиваційної цінності і наголошує на важливості використання автентичних матеріалів, які відображають соціокультурні особливості мови, що вивчається [19]. З нашого погляду, вказані принципи є важливими для засвоєння лексики, оскільки дозволяють учням розвивати навички розуміння та використання слів у реальних життєвих контекстах, що сприяє формуванню культурної компетентності.

Н. Гальська у своїй праці «Міжкультурна комунікація та лексичні навички» виокремлює принципи культурної відповідності, ситуативності, автентичності та контекстуальності. Науковець наголошує, що для ефективного

засвоєння лексики англійської мови необхідне моделювання культурно значущих ситуацій, яке дозволяє учням краще досягнути культурні конотації лексичних одиниць [5]. Погодимось, що вказані принципи сприяють практичному застосуванню лексики в реальних соціокультурних контекстах, що допомагає учням відчувати міцний взаємозв'язок між мовою і культурою.

З погляду О. Савченко [33], принципи комунікативності, когнітивності, інтерактивності та міжкультурної спрямованості сприяють засвоєнню культурного і лексичного матеріалу на заняттях з іноземної мови.

Принцип комунікативності є одним із ключових у навчанні іноземних мов. Його основна мета — забезпечити учнів можливістю використовувати мову як інструмент спілкування, особливо в реальних ситуаціях, які мають культурний контекст. Принцип комунікативності передбачає створення умов для активного залучення учнів до мовленнєвої діяльності, що відображає реальні життєві ситуації. З огляду на це, комунікативні вправи мають містити завдання, зорієнтовані на вирішення конкретних проблем, передачу емоцій, ідей та культурних понять.

Принцип когнітивності, як зазначає О. Савченко, орієнтований на активізацію мисленнєвої діяльності учнів під час засвоєння іноземної мови. Він спрямований на те, щоб навчальний процес не обмежувався механічним запам'ятовуванням лексики чи граматичних конструкцій, а передбачав розуміння та аналіз мовного матеріалу. У межах вказаного принципу учнів стимулюють розпізнавати культурні контексти, усвідомлювати власну значущість та використовувати набуті знання у мовленнєвій діяльності [33]. Відповідно, вказані принципи сприяють інтегруванню мови та культури, формуванню в учнів навичок критичного мислення та безпосередньо впливають на здатність до порівняння культур.

Принцип міжкультурної спрямованості (О. Савченко) зорієнтовує навчання лексики на розуміння культурних конотацій слів і фраз. Для учнів 6 класу важливо формувати здатність не лише відтворювати слова, але й осмислювати їхнє значення у різних культурних контекстах. Застосування

вказаного принципу сприяє розпізнаванню культурно забарвлених значень англomовних слів [33]. Відповідно, використання культурно маркованої лексики у межах вказаного принципу сприяє формуванню навичок перекладу.

Принцип інтерактивності (О. Савченко) є ключовим для активного залучення учнів в освітній процес, оскільки в 6 класі учні потребують стимулювання, що підвищить їхню зацікавленість та залученість [33]. З нашого погляду, інтерактивні завдання, як-от рольові ігри, спільне обговорення або моделювання культурно забарвлених ситуацій, уможливають використання лексики в реальних комунікативних ситуаціях. Наприклад, рольова гра, в якій учні уявляють себе в різних культурних середовищах (наприклад, у магазині в англomовній країні), сприяє розвитку вміння вільно володіти лексикою у культурно значущих ситуаціях. Це допомагає учням не тільки опанувати лексику, але й зрозуміти соціальні норми англomовного спілкування.

Принцип автентичності (Н. Гальська, О. Коваленко) є надзвичайно важливим для навчання лексики в 6 класі, оскільки забезпечує реалістичне уявлення про використання мовних одиниць у культурному контексті. Для учнів середнього шкільного віку автентичні матеріали, як-от короткі уривки з дитячої літератури, комікси, діалоги з популярних англomовних дитячих фільмів або мультфільмів, є не лише джерелом нових слів, але й сприяння кращому розумінню соціокультурного середовища, у якому вжито мову [19].

Вважаємо, що використання автентичних матеріалів допомагає учням ознайомитися з культурними аспектами, як-от звичаї, свята або типові ситуації, що додає освітньому процесу не лише лінгвістичну, але й культурну значущість [5].

Принцип поетапності (А. Геращенко) дозволяє забезпечити систематичний та послідовний підхід до засвоєння лексики англійської мови у 6 класі. У цьому віці учні потребують структурованого навчання, яке передбачає поступовий перехід від ознайомлення з окремими словами до їхнього використання у зв'язних висловлюваннях. Поетапність забезпечує оптимальне навантаження на учнів, сприяє кращому закріпленню лексичних одиниць та

дозволяє перейти до більш складних завдань, зокрема до вправ на відтворення фраз у конкретних комунікативних ситуаціях [6]. Вказаний принцип є важливим для культурної інтеграції, позаяк ознайомлення з культурними аспектами слова чи фрази сприяє глибшому осмисленню культурного змісту лексики в процесі подальшого навчання.

У своєму дослідженні апелюємо до класифікації принципів, поданої О. Савченко та виокремлюємо такі принципи формування культурної компетентності у процесі навчання лексики англійської мови, як-от: комунікативність, когнітивність, інтерактивність і міжкультурне спрямування. Також вбачаємо доцільним дотримання принципів автентичності (Н. Гальська, О. Коваленко) та поетапності (А. Геращенко).

Обрані принципи для навчання лексики англійської мови є доречними з огляду на вікові особливості учнів та цілі формування культурної компетентності в межах базової середньої освіти. Зокрема, у віці 12–13 років учні активно розвивають мовні здібності, а також здатність до порівняння, аналізу та розуміння культурних контекстів. Наведені принципи також забезпечують можливість не тільки засвоювати лексику, але й інтегрувати її у реальні культурні ситуації, що допомагає учням формувати комплексне уявлення про мову і носіїв іншомовної культури.

На нашу думку, обрані принципи сприяють комплексному формуванню культурної компетентності учнів 6 класу під час вивчення лексики англійської мови, позаяк забезпечують поєднання мовних знань з культурним контекстом, допомагаючи глибше розуміти не лише лексику, але й соціокультурні реалії, відображені в ній.

Поряд із принципами, методи навчання також відіграють ключову роль у формуванні культурної компетентності під час навчання лексики англійської мови, оскільки забезпечують практичні шляхи інтеграції мовних і культурних знань, що дозволяє учням не лише запам'ятовувати лексику, але й застосовувати її з урахуванням різних культурних контекстів.

З-поміж основних методів, що сприяють формуванню культурної компетентності в процесі оволодіння лексикою іноземної мови є прямий метод (М. Берліц), що передбачає відмову від використання рідної мови під час навчання та засвоєння мовного матеріалу мовою оригіналу. Науковець вважає, що повне занурення в іноземну мову, особливо через активну рецептивну практику, сприяє більш природному оволодінню лексикою та граматикою. Лінгвіст наголошує на необхідності практичного застосування мовних одиниць у типових життєвих ситуаціях, що допомагає учням розвинути інтуїтивне розуміння лексичних і граматичних структур іншої мови [23].

Вказаний метод особливо цінним для формування культурної компетентності, оскільки передбачає постійне використання лексики в культурно релевантних ситуаціях. Так, М. Кочерган зазначає, що використовуючи цей метод, викладач може залучати учнів до обговорення реальних ситуацій, які мають культурне значення, наприклад, обговорення свят, традицій або звичаїв. Завдяки цьому прямий метод стає інструментом для формування не лише мовних, а й культурних знань, які дозволяють учням ефективніше адаптуватися до міжкультурного спілкування [21].

Аудіолінгвальний метод, розроблений Ч. Фрізом і вдосконалений Р. Ладо, акцентує на автоматизації мовленнєвих навичок через постійне повторення лексичних та граматичних структур. Р. Ладо, зокрема, підкреслює, що повторення є ключем до засвоєння мови і наголошує на важливості прослуховування та відтворення типових мовленнєвих конструкцій для створення міцної основи мовної компетентності [70].

Метод читання, запропонований М. Уестом, зосереджує увагу на важливості читання як основного джерела для засвоєння лексики. Науковець вважає, що за допомогою текстів учні можуть збагачувати свій словниковий запас, а також отримувати культурні знання, оскільки більшість текстів відображають культурний контекст, у якому вони створені. З погляду методиста, «читання є важливим інструментом для ознайомлення з новими словами та

ідеями» [4, с. 156]. З огляду на це науковець пропонує використовувати автентичні тексти для формування як мовної, так і культурної компетентностей.

Л. Панова зауважує, що означений метод є ефективним для навчання лексики з урахуванням культурного контексту, оскільки автентичні тексти дають змогу ознайомитися з лексичними одиницями, в яких відображено культурні особливості, соціальні норми та історичні відомості. Залучаючи учнів до читання літературних та інформаційних текстів, викладач може допомогти їм зрозуміти соціокультурний зміст лексики, що є важливим для формування міжкультурної компетентності [24].

Свідомо-зіставний метод (Т. Кияк) спрямований на усвідомлення учнями відмінностей і подібностей між рідною та іноземною мовами через порівняння лексичних одиниць. Науковець підкреслює, що зіставлення мовних явищ сприяє глибшому розумінню культурних аспектів, що супроводжують вживання певних слів і виразів. Це дозволяє учням уникати негативного перенесення рідномовних конструкцій і створює міцну основу для формування міжкультурної компетентності [18].

З нашого погляду, означений метод дозволяє учням порівнювати культурні значення, властиві лексичним одиницям, що сприяє кращому розумінню культур. Використовуючи вказаний метод, викладач допомагає учням зрозуміти, яким чином певні слова набувають різних значень залежно від культурного контексту, що є важливим для запобігання міжкультурним непорозумінням і ефективного використання лексики.

У своєму дослідженні вважаємо доцільним виокремити такі методи: прямий (М. Берліц), свідомо-зіставний (Т. Кияк), читання (М. Уест) та аудіолінгвальний (Р. Ладо та Ч. Фріз), позаяк вони сприяють свідомому використанню автентичних матеріалів під час навчання лексики англійської мови.

Зокрема, прямий метод [23] забезпечує активне послуговування лексикою в культурних ситуаціях, створюючи умови для природного засвоєння лексичних одиниць у контексті, близькому до реальних мовленнєвих ситуацій. Свідомо-

зіставний метод [18] зорієнтовує учнів на усвідомлення культурних відмінностей через аналіз мовних одиниць і явищ, формуючи толерантне ставлення до інших культур. Метод читання [4] сфокусовано на використанні автентичних текстів, що відображають культурний контекст і наповнюють освітній процес реальними прикладами лексики у вжитку. Завдяки цьому учні здобувають знання про культурні реалії англomовних країн, розширюють свій словниковий запас і вчаться розуміти специфіку іншомовної комунікації. Аудіолінгвальний метод [70] сприяє автоматизації мовленнєвих навичок через багаторазове слухання та повторення фраз, що містять культурно марковані лексичні одиниці. Завдяки цьому учні здобувають не лише лексичні знання, а й здатність правильно інтерпретувати мовленнєві патерни носіїв мови, що є необхідним для ефективної міжкультурної комунікації.

З нашого погляду, важливість вказаних методів полягає не лише в їх теоретичній основі, але й в урахуванні культурних аспектів. Вони сприяють формуванню нової особистості – медіатора культур, що здатен ефективно взаємодіяти в умовах міжкультурної комунікації. Завдяки усвідомленому засвоєнню лексичних одиниць та правил їх вживання, учні набувають практичного досвіду спілкування, що дозволяє подолати інтерференцію і сформувати культурну компетентність.

У сучасній лінгводидактиці активно обговорюють важливість вправ та вибір їх оптимальної системи для ефективного засвоєння матеріалу. Незважаючи на різні підходи, загальноприйнятим є те, що вправи сприяють структурованому засвоєнню іноземних мов і формуванню ключових компетентностей.

Зарубіжні дослідники (Дж. Річардс, Т. Роджерс) зазначають, що вправи повинні інтегрувати культурний контекст, що сприяє глибокому засвоєнню мовних знань і міжкультурної компетентності [66]. Вони вказують на те, що грамотно побудовані вправи допомагають учням зіставляти мовні та культурні явища рідної й іноземної мов, що стимулює формування більш стійких навичок і знижує ймовірність виникнення культурних бар'єрів.

Згідно зі «Словником методичних термінів», вправи розглядаються як важливі елементи організації навчального процесу, що забезпечують активність учнів і формують пізнавальні дії [55]. З огляду на це, вправи варто розглядати як цілеспрямовані поетапні дії, чий рівень має поступово ускладнюватися відповідно до розвитку мовленнєвих навичок учнів.

Дослідження українських науковців (В. Дороз, І. Кушнір) акцентують на соціокультурних аспектах навчання іноземних мов та ефективності вправ, які допомагають учням адаптуватися до культурного контексту іншої мови та формують міжкультурну компетентність. Так, інформаційно-культурні вправи (В. Дороз) зосереджені на ознайомленні учнів із культурними реаліями країни, мову якої вони вивчають. Науковець зазначає, що вказані вправи є ефективним способом для передачі культурної інформації, адже вони створюють в учнів чітке уявлення про культуру носіїв мови. Лінгводидакт зазначає, що «розуміння культурного контексту є необхідним компонентом для ефективного засвоєння лексичних одиниць» [11, с. 28]. Означені вправи містять завдання на розпізнавання культурно значущих об'єктів, традицій, святкових обрядів та історичних фактів. Наприклад, учням пропонують визначити символічне значення об'єктів національної культури (як-от британський Біг-Бен чи американська Статуя Свободи), що допомагає розвивати інтерес до культури і збагачувати словниковий запас культурними термінами.

Аналітично-порівняльні вправи (І. Кушнір) дозволяють учням порівнювати рідну культуру з культурою країни, мову якої вони вивчають. Дослідниця зазначає, що «здатність зіставляти культурні відмінності сприяє формуванню навичок міжкультурної толерантності та критичного мислення» [23, с. 89]. Вказаний тип вправ передбачає завдання на порівняння святкових традицій, типових привітань або звичаїв, що допомагає учням глибше розуміти як власну, так і культуру іншої країни. Наприклад, вправи можуть залучати порівняння особливостей святкування Різдва або Нового року в різних країнах, що розвиває здатність до аналізу та уможливорює формування гнучкості світогляду і толерантного ставлення до культурних розбіжностей.

Ситуаційно-комунікативні вправи (М. Сидоренко) моделюють реальні ситуації міжкультурної взаємодії, позаяк «навчання через реальні ситуації сприяє кращому засвоєнню мовних і культурних норм» [34, с. 42]. Вказаний тип вправ залучає рольові ігри, діалоги та завдання на створення монологічних висловлювань на теми, пов'язані із соціокультурним контекстом, як-от завдання з обговорення святкових привітань або етикету в різних країнах. Використання ситуаційно-комунікативних вправ дозволяє учням практикувати використання лексики у контекстах, максимально наближених до реальних умов міжкультурного спілкування. Це сприяє підготовці школярів до життя у глобалізованому середовищі, допомагаючи їм адаптувати свою мовну поведінку до вимог конкретного культурного контексту.

Інтегративні вправи (В. Дороз і М. Сидоренко) об'єднують лексичні та культурні знання у комплексних завданнях, як-от проекти або презентації на теми, пов'язані з культурою англomовних країн.

Так, В. Дороз і М. Сидоренко підкреслюють роль вказаних вправ у систематизації знань і автоматизації власних навичок міжкультурної комунікації. За словами Сидоренко, «інтеграція культурного контенту у навчальні завдання сприяє більш глибокому засвоєнню мовного матеріалу та формуванню стійких культурних навичок» [34, с. 48]. Відповідно, інтерактивні вправи дають змогу учням підсумувати і продемонструвати свої знання у межах проєктів, що вимагають ґрунтовного розуміння як мовних, так і культурних аспектів.

В. Дороз у своєму дослідженні «Соціокультурний компонент у викладанні іноземних мов» пропонує типологію вправ, зорієнтованих на розвиток культурної обізнаності учнів та виокремлює інтерактивні та рефлексивні вправи, що містять елементи, які сприяють не лише засвоєнню лексики, а й глибшому розумінню культурного контексту [12].

Інтерактивні вправи з використанням аудіо- та відеоматеріалів дозволяють учням спостерігати культурні норми і поведінку носіїв мови та залучають перегляд коротких відео на теми, пов'язані з культурою англomовних країн. Це

уможливорює розуміння не лише значення слів, а й культурних відмінностей, віддзеркалених у них. Науковець вважає, що це сприяє створенню більш об'ємного культурного знання [12].

Рефлексивні вправи містять завдання, спрямовані на самооцінку учнями власного культурного досвіду та його співвіднесення з досвідом іншої культури. Наприклад, це можуть бути есе або завдання на самоаналіз, де учні порівнюють власні уявлення про культурні норми з англомовними [12]. З нашого погляду, подібні завдання сприяють розвитку самоспостереження та саморефлексії під час контактування з представниками інших культур.

І. Кушнір у праці «Методологічні підходи до формування культурної компетентності» [22] виокремлює інформаційно-пізнавальні та комунікативно-творчі вправи з акцентуванням на їхній ролі в засвоєнні лексики, що пов'язана з культурними реаліями та розвитку навичок соціокультурної інтеграції. Зокрема, у межах інформаційно-пізнавальних вправ розглядають завдання на вивчення лексики, що стосується традиційної кухні, свят чи інших аспектів повсякденного життя англомовних країн. Слідом за І. Кушнір вважаємо, що такий тип вправ допомагає розширити лексичний запас та засвоїти культурний підтекст слів.

Комунікативно-творчі вправи сприяють активному використанню лексики у творчих завданнях, як-от створення презентацій, проєктів, написання коротких есе на культурні теми. Ці завдання допомагають учням практично застосовувати знання, сприяють розвитку вміння висловлювати власні думки з урахуванням культурних аспектів, а також стимулюють креативне мислення [21].

Роль вправ у формуванні культурної компетентності під час навчання лексики англійської мови є надзвичайно важливою, оскільки вони не тільки сприяють засвоєнню мовного матеріалу, але й допомагають учням розуміти культурний контекст іншої мови. Вправи, що враховують соціокультурний компонент, дозволяють учням глибше зануритися в мовне середовище, збагатити словниковий запас та розвинути міжкультурні навички, необхідні для успішної комунікації у глобалізованому суспільстві. Типології вправ, запропоновані В. Дороз та І. Кушнір, охоплюють інформаційно-пізнавальні, інтерактивні та

комунікативно-творчі завдання, що забезпечує комплексний розвиток мовних і культурних компетентностей учнів.

У своєму дослідженні вважаємо доцільним використання інформаційно-культурних (В. Дороз), аналітично-порівняльних (І. Кушнір) та комунікативно-творчих (І. Кушнір) вправ.

Для учнів середнього шкільного віку ці вправи є особливо доречними, оскільки вони відповідають віковим особливостям сприйняття, стимулюють зацікавленість іншими культурами, розвивають толерантність та здатність до аналізу культурних відмінностей. Використання вказаних типів вправ забезпечує структуроване засвоєння мовного матеріалу, формування гнучкого і критичного мислення та підготовку учнів до ефективної міжкультурної взаємодії.

Отже, грамотно дібрана система вправ є запорукою успішного формування культурної компетентності учнів ЗЗСО, що стане важливою основою для їх подальшої інтеграції у мультикультурне середовище.

Висновки до розділу 1

У першому розділі розглянуто теоретичні засади формування культурної компетентності під час навчання лексики англійської мови в закладах загальної середньої освіти. Конкретизовано сутність феномена «культурна компетентність» – наявність стійкого інтересу до опанування мови, цінностей, традицій, звичаїв та уявлень свого й інших народів; здатність до відкритості новому досвіду та неупередженого ставлення до лінгвістичних і культурних розбіжностей. Виокремлено компоненти культурної компетентності – лінгвістичні та культурні знання, толерантне ставлення до мовних і культурних розбіжностей, практичні навички взаємодії з представниками інших культур.

З'ясовано проблемні питання засвоєння лексики англійської мови у закладах загальної середньої освіти: нерівномірність засвоєння лексичного запасу, недостатня мотивація до використання мови поза школою, відсутність

систематичності у навчанні, ізольоване викладання лексики та виклики, пов'язані з плануванням уроків.

Схарактеризовано лінгводидактичні основи формування культурної компетентності під час навчання лексики англійської мови, а саме: підходи (комунікативно-когнітивний, інтегративний, соціокультурний), що здійснюють безпосередній вплив на ефективність освітнього процесу; принципи (комунікативності, когнітивності, інтерактивності, міжкультурного спрямування, автентичності, поетапності), які сприяють розгляду лінгвістичних одиниць у культурному контексті; методи (прямий, аудіолінгвальний, метод читання та свідомо-зіставний), що забезпечують структурованість у процесі засвоєння нового матеріалу та формування гнучкого та критичного мислення; систему вправ (інформаційно-культурні, аналітично-порівняльні, комунікативно-творчі), що уможливають ефективність навчання культурно маркованої лексики через урахування вікових особливостей та інтересів здобувачів освіти.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 6 КЛАСУ ЗЗСО

2.1. Аналіз чинних навчальних програм і підручників у контексті дослідження

Одним із ключових завдань сучасної іншомовної освіти в Україні є не лише формування лінгвістичних навичок, а й розвиток культурної компетентності, що передбачає ознайомлення з культурними реаліями країн, мова яких вивчається та уможливорює засвоєння мовного матеріалу й оволодіння навичками міжкультурного спілкування, розвиток емпатії, толерантності, критичного мислення та адаптивності. З огляду на це формування культурної компетентності інтегрується у зміст державних освітніх стандартів і програм, де окреслено тематичні лексичні напрями і завдання для кожного етапу навчання. Відповідно, метою аналізу навчально-методичного забезпечення є вивчення змісту чинних освітніх документів, навчальних програм і підручників, що регламентують навчання іноземних мов, зокрема в аспекті формування культурної компетентності під час опанування лексичного матеріалу.

На важливості опанування культурним матеріалом наголошено у міжнародних та національних законодавчих актах, які регламентують вивчення іноземних мов. Зокрема, у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти культурну компетентність визначено як одну з ключових у межах іншомовного навчання [15]. У документі наголошено, що навчання іноземних мов повинно сприяти розвитку здатності до взаємодії з представниками різних культур, забезпечувати знання їхніх звичаїв, традицій і соціальних реалій.

На національному рівні важливі положення щодо розвитку культурної компетентності містяться в Державному стандарті базової середньої освіти України, де сформульовано такі завдання: сприяти розумінню учнями культурного розмаїття, формуванню толерантності, навичок міжкультурної взаємодії, а також мотивації до поглибленого вивчення англійської мови як

інструмента міжкультурного спілкування [10]. Згідно з цим, у навчальних програмах для 5-9 класів визначено ключові теми та змістові лінії, які сприяють засвоєнню учнями лексики, пов'язаної з культурними традиціями, святами, історичними пам'ятками та побутовими особливостями країн, мова яких вивчається [27].

Аналізуючи чинні програми і підручники, розглядаємо навчальну програму з англійської мови для закладів загальної середньої освіти (5–9 класи) [27], модельну навчальну програму «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти [25] та навчальну програму з англійської мови для 6 класу за підручником «Prepare» [26]. Це дозволить визначити, наскільки зміст вказаних документів спрямовано на інтеграцію культурної складової у навчальний проце, оцінити відповідність завдань віковим особливостям учнів 6 класу, а також виявити перспективи вдосконалення навчальних матеріалів для ефективного формування культурної компетентності.

У межах змістових ліній програми [27], зокрема таких тем, як «Свята», «Подорожі», «Культура англомовних країн», акцент зроблено на використанні культурно маркованої лексики, яка допомагає учням краще зрозуміти соціокультурний контекст іншомовного середовища.

Тема «Свята і традиції» охоплює вивчення назв свят, опис традицій, пов'язаних із святкуваннями в Україні та англомовних країнах. У контексті вказаної теми суб'єкти навчання ознайомлюються з лексикою, яка стосується національних страв, святкових заходів і культурних особливостей.

Зміст теми «Культура та мистецтво» зосереджено на формуванні уявлення про культурну спадщину країн, мова яких вивчається. Лексичний діапазон теми містить слова, пов'язані з пам'ятками архітектури, музичними та мистецькими традиціями.

Тема «Подорожі» передбачає вивчення лексики, пов'язаної з визначними місцями, маршрутами подорожей, послугами готелів і ресторанів, що дає змогу учням засвоїти лексику у практичному контексті.

У межах цих тем особливу увагу приділено культурно маркованій лексиці, яка формує уявлення про життя носіїв мови, їхні традиції та звички. Навчальна програма також акцентує на необхідності використання автентичних матеріалів, які відображають реальні мовні та культурні контексти.

Метою аналізування підручників «Full Blast 6» (Х. Мітчел) [62], «Prepare 6» (Дж. Коста) [57], «Англійська мова (6-й рік навчання)» (О. Карпюк, К. Карпюк) [17] та «Англійська мова» (Т. Пахомова) [30] є оцінка змістового наповнення, відповідності програмним вимогам та спрямованості на формування культурної компетентності учнів 6 класу.

Підручник «Full Blast 6» зорієнтований на розвиток основних мовленнєвих навичок у межах компетентнісного підходу. Його мета полягає у формуванні у здобувачів освіти здатності інтегрувати вивчений матеріал у реальні мовленнєві ситуації. Завдяки цікавим для учнів темам, як-от «Daily Routines», «Hobbies», «Festivals» і «Landmarks», підручник формує базу для розширення лексичного запасу та культурної обізнаності.

Особливу увагу приділено секції «Cultural Corner», яка містить короткі тексти та завдання, що ознайомлюють учнів із традиціями та звичаями англійських країн, як-от опис Різдва у Великій Британії чи традицій святкування Дня подяки в США. Завдяки завданням на порівняння культур, як-от «Compare the traditions of Christmas in your country and in the UK», підручник стимулює учнів до аналітичного осмислення матеріалу.

Розділи «Word Bank» і «Language Review» спрямовані на закріплення лексичних одиниць і розуміння особливостей їхнього застосування в різних контекстах. Наприклад, у темі «Travel and Landmarks» запропоновано завдання на заповнення пропусків у текстах і створення діалогів із використанням слів «landmark», «guided tour», «local cuisine».

У «Prepare 6» акцентовано на комунікативному навчанні, поєднанні вивчення лексики, граматики та культурних аспектів. Основна структура підручника базується на восьми модулях, кожен із яких охоплює різні аспекти повсякденного життя, як-от «Celebrations», «Food», «Travel» і «Family Life».

Ключовою особливістю підручника є секція «Culture Spot», яка інтегрує культурні знання у контекст завдань. Наприклад, учням запропоновано дізнатися про традиційну британську кухню, як-от fish and chips і порівняти її з національними стравами України. Такі завдання, як-от «Discuss which traditional food you would recommend to a tourist visiting your country» сприяють формуванню культурної компетентності.

Секції «Reading Corner» і «Listening Tasks» пропонують автентичні тексти та діалоги, що ознайомлюють учнів із реаліями англомовних країн. Наприклад, завдання на аудіювання містять опис традицій святкування Halloween у Великій Британії або фестивалів в Австралії. Крім того, підручник активно використовує рольові ігри для закріплення матеріалу, наприклад, інсценування туристичної ситуації у розділі «Travel».

Підручник «Англійська мова б» авторства О. Карпюк та К. Карпюк зорієнтований на систематичний розвиток мовленнєвих навичок та інтеграцію культурної обізнаності через знайомство з традиціями англомовних країн. Особливістю підручника є його чітка структура, що складається з п'яти розділів: «Family and Friends», «My School Life», «Holidays and Traditions», «Traveling» та «Great Britain». У кожному розділі містяться вправи на розвиток навичок читання, говоріння, письма та аудіювання. Наприклад, у розділі «Holidays and Traditions» учнів інформують про традиції святкування Різдва та Великодня в англомовних країнах та Україні.

Рубрика «Do You Know That?» пропонує цікаві факти про культуру Великої Британії, що допомагає учням усвідомити різноманітність традицій і побуту. Так, учням запропоновано обговорити, як виглядає типова британська сімейна вечеря на Різдво. Завдання «Describe how your family celebrates Christmas and compare it to British traditions» сприяють формуванню навичок порівняння та культурного аналізу.

Підручник «English б» (Т. Пахомова) має чітку комунікативну спрямованість, акцентуючи на інтеграції лексичних, граматичних та культурних знань. Тематика підручника охоплює шість основних розділів, як-от «About Me»,

«My Family», «Holidays and Traditions», «Traveling» та «English-Speaking Countries». Важливу роль відіграє розділ «Holidays and Traditions», який містить тексти про святкування Halloween, Christmas та Easter у Великій Британії, де учням запропоновано завдання на порівняння англомовних і українськомовних традицій і свят.

Особливістю підручника є рубрика «Let's Compare», у якій запропоновано завдання для обговорення та аналізу, наприклад: «List three similarities and three differences between Easter in Ukraine and the UK». Ці завдання сприяють розвитку навичок критичного мислення та міжкультурного спілкування.

Секція «Writing Tasks» містить вправи на написання коротких текстів, як-от листа другу або створення опису святкового вечора, що дозволяє учням практикувати лексику в контексті.

Проаналізовані підручники для 6 класу демонструють високий рівень відповідності програмним вимогам і спрямовані на розвиток культурної компетентності учнів. «Full Blast 6» і «Prepare 6» відрізняються урізноманітненістю сучасних тем і активним використанням автентичних матеріалів, тоді як у підручниках «Англійська мова 6» та «English 6» приділено більше уваги порівнянню українських та англомовних культур, що сприяє формуванню міжкультурної обізнаності. Кожен із проаналізованих підручників має свої особливості, що дозволяють адаптувати його до різних освітніх цілей і стилів викладання.

2.2. Методичні рекомендації щодо організації процесу формування культурної компетентності учнів 6 класу під час навчання лексики англійської мови

Формування культурної компетентності в учнів 6 класу вимагає такої організації освітнього процесу, яка враховує вікові особливості учнів, їх когнітивні можливості та інтерес до пізнання культури власного і чужого народів. Зокрема, робота з культурно маркованою лексикою має бути

послідовною та передбачає використання різних типів вправ, спрямованих не лише на збагачення лексичного запасу учнів, а й мотивування здобувачів освіти до пізнання ціннісно-нормативної системи, особливостей вербальної / невербальної поведінки нетотожних етносів, сприяння толерантного ставлення до культурних розбіжностей.

Важливим елементом організації роботи на уроці є розроблення ефективних інструкцій до вправ, оскільки чітке керівництво діями суб'єкта навчання сприяє підвищенню його мотивації, забезпечує коректне сприйняття завдання та уможливорює досягнення поставленої мети. Своєю чергою, інструкції до вправ мають бути зрозумілими та не містити зайвої інформації, тому доцільним є поділ вправи на етапи, кожен з яких чітко окреслює дії учнів. До прикладу: «Step 1: Watch the video. Step 2: Answer the questions». Окрім цього, важливо аби інструкції були написані з урахуванням лексичного та когнітивного рівня учнів 6 класу, позаяк слабке розуміння умов призводить до неможливості виконання завдання та втрати мотивації до навчальної діяльності.

Відповідно, перший етап роботи з культурно маркованою лексикою спрямований на відновлення вже набутих знань та налаштування учнів на сприйняття нового матеріалу. Цей етап доцільно починати з інформаційно-культурних вправ, оскільки вони є ключовим інструментом для введення нової лексики та ознайомлення учнів із культурним контекстом, в якому її вжито.

На початкових етапах уроку, коли учні мають потребу в мотивації до вивчення нового матеріалу, доцільно було б запропонувати їм перегляд відео з виконанням квізу або зіставлення назв країн з їхніми культурними символами. Це дозволяє забезпечити повноцінне сприйняття інформації через текстові, візуальні та аудіальні джерела. Інструкції до таких вправ можуть мати вигляд: «Match the words with their definitions», «Name any traditions or landmarks of the UK that you know». Подібні завдання допомагають учням активізувати знання відомих лексичних одиниць, уможливають формування бази для роботи з новим матеріалом та викликають зацікавленість через інтерактивну подачу.

Аналітично-порівняльні вправи доцільно застосовувати на етапах автоматизації нового матеріалу. Цей тип завдань зорієнтований на розвиток критичного мислення та культурної обізнаності. Вправи, що містять матеріал стосовно порівняння культурних традицій через аналіз текстів, світлин чи обговорення, допомагають учням усвідомити як відмінності, так і спільні риси між культурами. Так, у вправі, де запропоновано порівняти традиції двох країн, використовуючи підказки з лексичного боксу, учні розвивають уміння оцінювати культурні явища, формують толерантне ставлення до інших культур, а також закріплюють нову лексику через її активне використання в аналітичному контексті. Пропонуємо оформити інструкції до вправ таким чином: «Compare the traditions shown in the pictures. Discuss their similarities and differences using the vocabulary from the box».

Заключний етап уроку має на меті використання комунікативно-творчих вправ, які стимулюють учнів до вживання вивченої лексики в умовах, наближених до реальних ситуацій. Цей тип вправ передбачає рольові ігри або групові проекти, дозволяє учням інтегрувати нову лексику у пропоновані ситуації, що сприяє її глибокому засвоєнню та автоматизації.

Вказані завдання також стимулюють розвиток навичок спонтанного мовлення, креативного мислення та адаптивності. Рольова гра чи парний проект «My travel destination» сприяють міжособистісній взаємодії учнів, вчать їх ефективно співпрацювати, використовувати мову в практичних ситуаціях та враховувати культурний контекст. Інструкції до таких вправ мають бути чітко сформульовані та структуровані, як-от: «Read the situations attentively. Use the vocabulary and roleplay with your partner». Відтак комунікативно-творчі вправи є ефективним засобом формування культурної компетентності, оскільки вони моделюють ситуації, у яких учні мають змогу взаємодіяти з елементами іншої культури.

З огляду на це, ретельно дібрані вправи, що відповідають віковим особливостям учнів 6 класу, забезпечують інтеграцію мови та культури, сприяють поступовому засвоєнню культурно маркованої лексики. Їх поетапне

використання забезпечує поступове введення, закріплення та активне застосування нової лексики, сприяючи формуванню культурної компетентності та всебічному розвитку мовленнєвих навичок учнів.

Створення підказок або планів, що допоможуть учням краще орієнтуватися у виконанні завдань, є також важливим елементом уроку. Зокрема, задля того, аби створити для учнів опору у вигляді культурно маркованого вокабуляра, доцільно пропонувати учням «хмарки» зі словами чи фразами. Такий інструмент сприяє не лише полегшенню запам'ятовування нових лексичних одиниць, але й встановленню логічних зв'язків між поняттями. Для додаткової мотивації та залучення можна використовувати різнокольорові маркери, що відображатимуть тематичні групи лексики, або візуальні підказки у вигляді малюнків чи піктограм. Використання таких засобів допомагає учням систематизувати знання, полегшує сприйняття складного матеріалу й формує навички самостійного опрацювання культурного контексту мовлення.

Використання інтерактивних платформ, як-от Wordwall, ISLcollective, Canva, Genially під час формування культурної компетентності на уроках англійської мови допомагає зробити навчання більш динамічним, цікавим і адаптованим до сучасних освітніх потреб. Завдяки можливостям даних платформ, процес навчання стає більш інтерактивним, що значно підвищує мотивацію учнів. Зокрема, створення ігор, вікторин, презентацій, інфографік, пазлів чи інтерактивних карт допомагає структурувати інформацію, оскільки візуальні елементи полегшують сприйняття нової інформації та сприяють кращому розумінню контексту. У зв'язку з цим, використання інтерактивних платформ сприяє формуванню у здобувачів освіти навичок роботи з цифровими інструментами, критичного мислення, взаємодії, комунікації та креативності, що впливає на ефективність навчання англійської мови та відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства.

2.3. Система вправ для формування культурної компетентності учнів 6 класу

У межах сучасної іншомовної освіти особливо актуальним є формування в учнів здатності розуміти й цінувати культурне розмаїття світу, що сприяє успішній інтеграції до глобалізованого суспільства. Так, у навчальних програмах [8], [26], [28] значну увагу приділено розвитку культурної компетентності під час вивчення іноземних мов, зокрема англійської, оскільки знання не лише мови, а й культурного контексту є основою для ефективної міжкультурної комунікації. Відповідно, одним із ключових завдань у навчанні англійської мови у 6 класі є розроблення системи вправ, спрямованої на допомогу учням у засвоєнні культурно маркованої лексики, що пов'язана з повсякденними традиціями, святами, видатними пам'ятками та іншими культурними особливостями англійських країн.

Запропонована система вправ побудована згідно з Навчальною програмою з іноземних мов [28] та зорієнтована на вікові особливості учнів 6 класу, для яких навчання лексики стає більш цікавим за умови інтеграції в культурний контекст. Відповідно, обрані теми завдань містять у собі інформацію про різні свята, культурні традиції, визначні місця, що знайомі учням і водночас стимулюють їхню зацікавленість у вивченні іншомовної лексики. Вправи мають не лише інформаційний та пізнавальний характер, але й забезпечують практичне застосування вивчених слів у різних комунікативних ситуаціях, що, на нашу думку, вдало сприяє формуванню як когнітивного, так і соціально-емоційного складників культурної компетентності.

Кожен тип вправ, що були попередньо нами розглянуті, (інформаційно-культурні, аналітично-порівняльні та ситуаційно-комунікативні) стимулює зацікавленість у вивченні англійської мови серед здобувачів освіти та дає їм змогу безпосередньо використовувати культурно марковані лексичні одиниці, що вивчаються, в ситуаціях близьких до реальних. Вибір таких завдань є обґрунтованим для учнів 6 класу, оскільки вони вдало поєднують в собі

мовленнєву практику з емоційно-захопливим досвідом взаємодії з культурними текстами та ситуаціями, що уможлиблює не лише запам'ятовування нової лексики, а й формування навичок її використання в контекстах, де відображено культурне середовище англomовних країн.

Інформаційно-культурні вправи

Exercise 1.

1. Match the Country to the Landmark and its Description.

2. Practice the pronunciation of the key vocabulary words [75].

Key:

The United Kingdom

Landmark: Big Ben

Description: It is a big clock tower near the Palace of Westminster. It is very famous and rings every hour.

France

Landmark: Eiffel Tower

Description: It is a tall iron structure in the capital city. It was built in 1889 and is very popular for seeing the city from above.

Italy

Landmark: The Colosseum

Description: It is an old amphitheater in Rome. It was a place for gladiators and big shows.

The United States

Landmark: Statue of Liberty

Description: This big statue is on Liberty Island in New York. It was a gift from France and means freedom.

Egypt

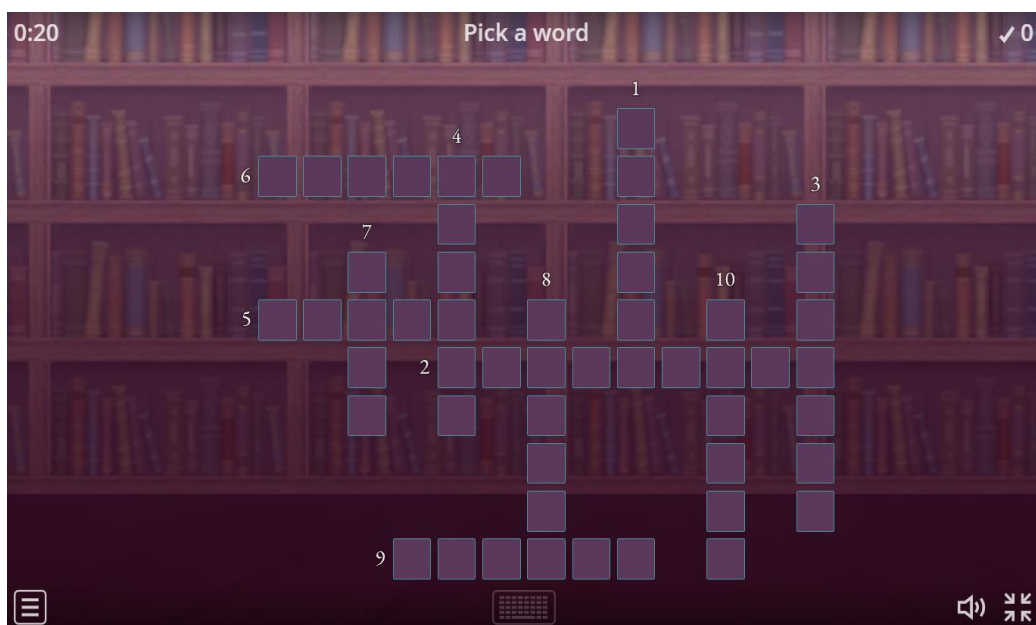
Landmark: The Great Pyramid of Giza

Description: It is a big and old tomb for a pharaoh. It is in the desert and has many large stones.

Вказане завдання сприяє ефективному засвоєнню нової лексики, оскільки текстові описи містять ключові слова, як-от *clock tower*, *iron structure*, *amphitheater*, *pharaoh* тощо. Кожне з цих слів несе важливе культурне значення і часто вживається у мовленнєвих ситуаціях, пов'язаних із міжкультурною комунікацією.

Exercise 2.

1. Read the definitions concerning architecture and complete the crossword [\[76\]](#).

Statements:

1. A large building with thick walls, built in the past to protect the people inside from enemies.
2. A large, important church where bishops work and often a place for significant ceremonies.
3. The overhead interior surface of a room, opposite the floor.
4. A building used for Christian worship and ceremonies.
5. The bottom part of a room where you walk.
6. A grand residence, typically for kings, queens, or other high-ranking officials.
7. The top covering of a building, protecting it from rain and weather.
8. A sculpture representing a person, animal, or concept, often displayed in public places.
9. A building where important historical, scientific, or cultural items are displayed for people to view.
10. A structure built over a river, road, etc., to allow people or vehicles to cross from one side to the other.

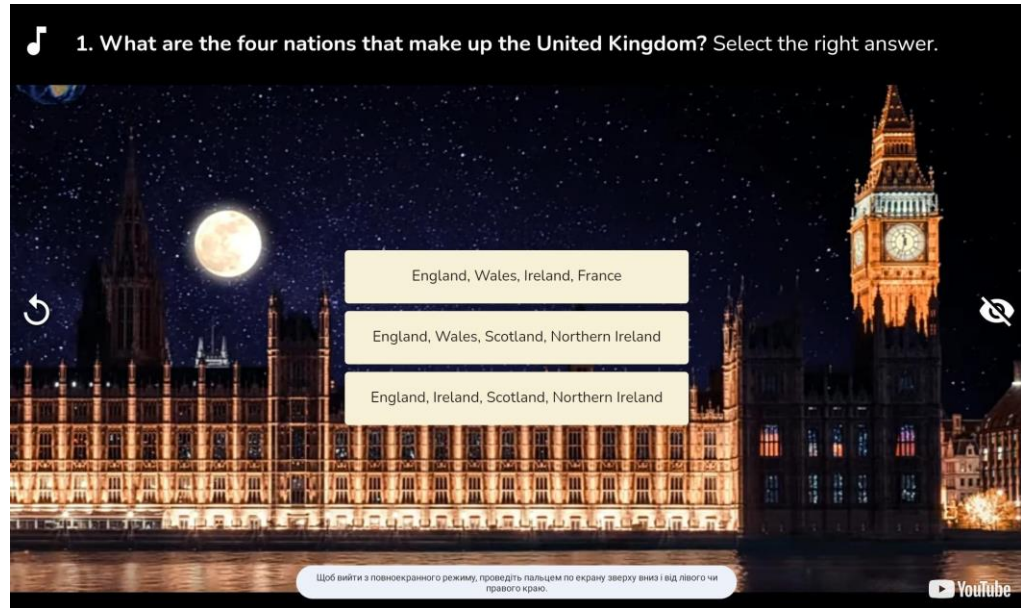
Key: Castle, Cathedral, Ceiling, Church, Floor, Palace, Roof , Statue, Museum, Bridge.

Заповнення кросворду передбачає закріплення нових слів та активізацію знань учнів про предмети й місця, які часто згадують у контексті подорожей і культурних досліджень. Вказане завдання також дозволяє учням запам'ятовувати нові слова в ігровій формі, що сприяє автоматизації лексичних одиниць. Крім того, використання кросвордів розвиває навички логічного мислення, орфографічної точності та пошуку асоціацій між словами. Це завдання можна урізноманітнити додаванням підказок, пов'язаних із культурними реаліями, наприклад, використовуючи назви національних страв, свят чи пам'яток англомовних країн. Завдяки цьому учні не лише закріплюють лексику,

але й глибше розуміють культурний контекст слів, що формує їхню міжкультурну компетентність.

Exercise 3.

1. Watch the video about Great Britain and answer quiz questions [56].

1. What are the four nations that make up the United Kingdom?

- a). England, Wales, Ireland, France
- b). England, Wales, Scotland, Northern Ireland
- c). England, Ireland, Scotland, Northern Ireland

Answer: b). England, Wales, Scotland, Northern Ireland

2. What is London known as?

- a). The Capital of England
- b). The Capital of Scotland
- c). The Capital of Wales

Answer: a). The Capital of England

3. What term is used to refer to England, Wales, and Scotland together?

- a). United Kingdom
- b). Great Britain
- c). Northern Ireland

Answer: b). Great Britain

4. What covered most of the northern and western part of the UK during the last ice age?

- a). Forests
- b). Glaciers
- c). Valleys

Answer: b). Glaciers

5. What are the long and narrow lakes found in North-west England and the Scottish highlands called?

- a). Rivers
- b). Lox
- c). Ponds

Answer: b). Lox

6. Which groups of people have contributed to the creation of British people?

- a). Vikings, Romans, Greeks
- b). Selves, Romans, Anglo-Saxons
- c). Egyptians, Vikings, Normans

Answer: b). Selves, Romans, Anglo-Saxons

7. Which sports were invented in the United Kingdom?

- a). Tennis, Basketball, Swimming
- b). Football, Cricket, Rugby
- c). Baseball, Golf, Cycling

Answer: b). Football, Cricket, Rugby

8. How many percent of the land is covered with green forest?

- a). 10%
- b). 30%
- c). 50%

Answer: a). 10%

9. Who claimed the English crown in 1485 and became Henry VII?

- a). Henry VIII
- b). Henry VI

c). Henry Tudor

Answer: c). Henry Tudor

10. What is the United Kingdom known as in terms of its economy?

a). Weakest economy on earth

b). Strongest economy on earth

c). Average economy on earth

Answer: b). Strongest economy on earth

Означена вправа спрямована на розширення словникового запасу учнів у межах серії тем про подорожі, дозволяє учням дізнатися більше про культурні та історичні місця Великої Британії, а також закріпити нову лексику через завдання на уважне прослуховування і виконання квізу.

Перегляд відео про Великобританію та виконання завдань дозволяє учням зануритися у реалії культури та визначні місця. Відповідаючи на питання, учні активно використовують лексику, пов'язану з подорожами, а також навчаються краще розуміти культуру країни, мову якої вивчають.

Аналітично-порівняльні вправи

Exercise 4.

1. Look at the pictures below. Can you guess the countries in the photos?

2. Describe the pictures using the vocabulary from the box [46].

Look at the pictures presented.
Can you guess the countries in the photos?
Describe the pictures using vocabulary
from the box.

HOLIDAYS

NEW YEAR'S CELEBRATION

UK

crowd, fireworks, countdown, clock, big ben, lights, celebration, night, sky, gathering, tradition

UKRAINE

Christmas tree, lights, decorations, family, tradition, holiday, celebration, squares, ornaments, winter

CHRISTMAS DINNER

UK

turkey, roast, pudding, Christmas, vegetables, table, tradition, meal, holiday

UKRAINE

kutya, dumplings, honey cake, family, candles, bread, decorations, tradition, holiday, table, gathering

EASTER CELEBRATION

UK

Easter egg, children, garden, basket, chocolate, family, hunt, tradition, holiday, spring

UKRAINE

lantern, blessing, church, service, coffee, eggs, family, prayer, tradition

TRADITIONAL CLOTHING FOR CELEBRATION

UK

St. Patrick's Day, hat, costume, parade, celebration, flag, music, traditional

UKRAINE

Vydubanka day / Veche Day, embroidery, flowers, wreath, dress, national, holiday, culture, tradition

TEA CEREMONY

UK

tea cup, scones, sandwiches, desserts, table, cake stand, afternoon tea, tradition, gathering

UKRAINE

tea, pastries, honey cake, jam, table, family, gathering, tradition, homemade, cozy

Вправа дозволяє учням ознайомитися з традиціями, святами та повсякденними культурними особливостями України та Великої Британії через зображення, що створює багатовимірне сприйняття культурного контексту. Описуючи та порівнюючи світлини, учні усвідомлюють унікальні риси обидвох культур та знаходять спільні й відмінні риси, що сприяє глибшому розумінню культурних розбіжностей і цінностей, необхідних для формування культурної компетентності. Здобувачі освіти можуть дізнатися про такі аспекти, як-от традиційні страви, одяг, релігійні та суспільні практики, що розширює їхній кругозір і сприяє розвитку толерантності.

Лексичний матеріал у цьому завданні зосереджений на темах, пов'язаних зі святами і традиціями (наприклад, *fireworks*, *traditional costume*, *celebration*, *New Year*, *Christmas dinner*). Під час використання слів, вказаних на фото, учні запам'ятовують не лише значення нових лексичних одиниць, але й їхнє вживання у відповідному контексті. Це формує стійкі асоціації між лексикою та реальними культурними елементами, полегшуючи запам'ятовування та вільне оперування вокабуляром.

Exercise 5.

1. What traditions are depicted in both pictures? Discuss in pairs similarities and differences. Use the questions below to compare them [46].

Think about the traditions represented in both pictures.
Use the questions below to compare them.
Discuss similarities and differences in pairs or small groups.

LET'S DISCUSS:

1

- What holiday is shown in each picture?
- How do people celebrate this holiday in each country?
- Are there any similar traditions (e.g., eating, decorating, spending time with family)?

2

- What food do you see in the pictures?
- Is the food similar or different in each country?
- What food do people eat to celebrate this holiday?

3

- What decorations are in each picture?
- Do the decorations look the same or different?
- How do the decorations make the holiday special

4

- What do people wear during these holidays?
- Is there anything similar in the clothing?
- How is the clothing special for this celebration?

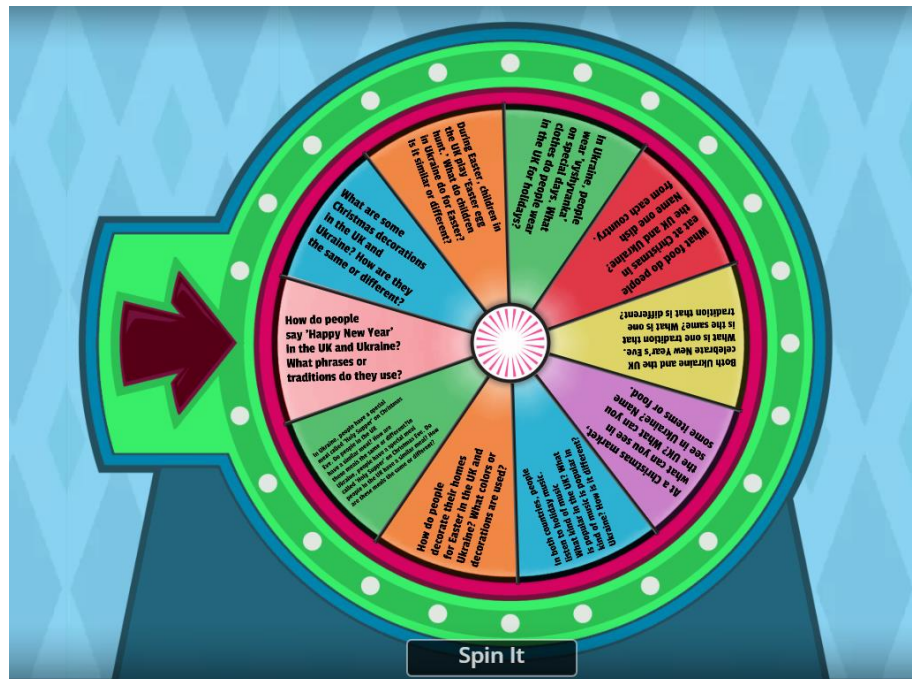
Questions for discussion:

1. What holiday is shown in each picture?
2. How do people celebrate this holiday in each country?
3. Are there any similar traditions (e.g., eating, decorating, spending time with family)?
4. What food do you see in the pictures?
5. Is the food similar or different in each country?
6. What food do people eat to celebrate this holiday?
7. What do people wear during these holidays?

Вказана вправа є доцільною для розвитку культурної компетентності учнів, оскільки акцентує на зіставленні культурних явищ. Використання візуальних матеріалів у вигляді картинок із традиціями різних країн створює візуальну основу для розуміння культурного контексту, що сприяє логічності й послідовності викладу інформації. Крім цього, робота в парах стимулює учнів до взаємодії, спільного пошуку рішень і формування аргументованих висловлювань англійською мовою.

Exercise 6.

1. Answer the questions about celebrations in the UK and Ukraine.
2. Compare traditions in two countries [74].

1. What are some Christmas decorations in the UK and Ukraine? How are they the same or different?
2. During Easter, children in the UK play 'Easter egg hunt.' What do children in Ukraine do for Easter? Is it similar or different?
3. In Ukraine, people wear 'vyshyvanka' on special days. What clothes do people wear in the UK for holidays?
4. What food do people eat at Christmas in the UK and Ukraine? Name one dish from each country.
5. Both Ukraine and the UK celebrate New Year's Eve. What is one tradition that is the same? What is one tradition that is different?
6. At a Christmas market, what can you see in the UK? What can you see in Ukraine? Name some items or food.
7. In both countries, people listen to holiday music. What kind of music is popular in the UK? What kind of music is popular in Ukraine? How is it different?
8. How do people decorate their homes for Easter in the UK and Ukraine? What colors or decorations are used?

9. In Ukraine, people have a special meal called 'Holy Supper' on Christmas Eve. Do people in the UK have a similar meal? How are these meals the same or different?

10. How do people say 'Happy New Year' in the UK and Ukraine? What phrases or traditions do they use?

Виконуючи завдання, учні обговорюють відмінності та спільні риси у культурних традиціях України та Великої Британії, зокрема в аспектах святкувань, звичок та національних символів. Це допомагає формувати толерантне ставлення до культурних відмінностей і закладає основи для кращого розуміння інших культур.

Комунікативно-творчі вправи

Exercise 7.

1. Read the situations attentively.

2. Use the vocabulary and roleplay with your partner [53].

Situation № 1

Situation 1_{/5}

READ YOUR ROLES AND ACT OUT THE SITUATION.

At a British Café

+ Info

Useful Vocabulary:
 tea, scones, biscuits, sandwiches,
 black tea, green tea, menu, special
 offer, try, recommend, delicious,
 traditional, café, customer, order

You are in a traditional British café. The customer wants to try some tea and scones. The barista suggests different flavors of tea (like Earl Grey, green tea, or black tea) and snacks (like scones, biscuits, or sandwiches). Discuss what to choose and why.

Situation № 2

Situation 2_{/5}

READ YOUR ROLES AND ACT OUT THE SITUATION.

Buying Souvenirs in London

+ Info

Useful Vocabulary:
 souvenir, price, shop, recommend,
 traditional, buy, gift, tea set,
 keychain, London Eye, unique,
 famous, cheap, expensive

The tourist is looking for a unique souvenir from London. The shop assistant recommends items like London Eye miniatures, tea sets, or Union Jack T-shirts. Discuss what the tourist likes, ask about prices, and make a decision.

Situation № 3

Situation 3_{/5}
 READ YOUR ROLES AND ACT OUT THE SITUATION.

Planning a Christmas Celebration

+ Info

Useful Vocabulary:
 Christmas dinner, roast turkey, pudding, kutia, varenyky, menu, gifts, exchange, celebrate, decorations, Christmas tree, lights

You and your friend are planning a small Christmas party. One of you suggests having traditional British dishes like roast turkey or Christmas pudding. The other wants to add Ukrainian dishes like kutia or varenyky. Discuss the menu, decorations (like Christmas trees or lights), and what small gifts you could exchange.

Представлене завдання має на меті підготувати учнів до реального спілкування в іншомовному середовищі. Інтерактивні ситуації вчать учнів адаптувати свою мовленнєву поведінку, використовувати лексичний запас у реальних умовах та розвивати здатність до міжкультурного діалогу.

Крім того, такі завдання стимулюють розвиток когнітивних умінь, зокрема критичного мислення та здатності знаходити оптимальні комунікативні стратегії залежно від ситуації.

Залучення елементів рольової гри, дискусій або симуляції реальних життєвих ситуацій сприяє зниженню психологічного бар'єру у спілкуванні іноземною мовою та підвищує впевненість учнів у використанні лексичних

одиниць у різних культурних контекстах. Це допомагає учням не лише засвоїти мовний матеріал, але й сформувати навички ефективної соціокультурної взаємодії.

Exercise 8.

- 1. Work in pairs. Choose a popular travel destination.**
- 2. Discuss with your partner what place you would like to visit and why using the travel vocabulary list.**
- 3. Design a travel poster to present your travel plan to the class [45].**

MY TRAVEL DESTINATION 1. In pairs choose a popular travel destination.

<p>01</p> <p>London, UK: Tower of London, Buckingham Palace, Big Ben, British Museum, London Eye, Hyde Park, Trafalgar Square, Westminster Abbey, St. Paul's Cathedral, Covent Garden</p>	<p>02</p> <p>New York, USA: Statue of Liberty, Central Park, Times Square, Empire State Building, Brooklyn Bridge, Metropolitan Museum of Art, Broadway</p>	<p>03</p> <p>Sydney, Australia: Sydney Opera House, Sydney Harbour Bridge, Bondi Beach, Taronga Zoo, Darling Harbour, Royal Botanic Garden, Blue Mountains</p>	<p>04</p> <p>Edinburgh, Scotland: Edinburgh Castle, Arthur's Seat, Royal Mile, Holyrood Palace</p>	<p>05</p> <p>Dublin, Ireland: Trinity College, St. Patrick's Cathedral, Dublin Castle</p>
---	---	--	--	---

2. Discuss with your partner what place you would like to visit and why using the travel vocabulary list.

travel more

landmark, monument, historical site, museum, gallery, local food, cuisine, traditional dish, guided tour, recommendation, famous, entrance fee, opening hours, reservation, transportation, accommodation, city center, sightseeing, cultural event, festival, travel itinerary, souvenirs, explore, tour guide, map, weather, popular, visit, activity, excursion, scenic, ticket, view, experience, culture, local customs

3. Design a travel poster to present your travel plan to the class

MY TRAVEL DESTINATION

У цій вправі учні розігрують ситуації, пов'язані з організацією подорожі, що залучає вибір місць для відвідування та обговорення культурних об'єктів. Вказане завдання ефективно розвиває комунікативну взаємодію та соціальні навички, оскільки передбачає парну роботу, обговорення ідей та презентацію результатів. Учні навчаються усвідомлювати значення представлених культурних об'єктів для англійськомовних країн і, таким чином, глибше розуміють культурне багатство іншого суспільства.

Висновки до розділу 2

Аналіз чинних програм та підручників з англійської мови свідчить про відповідність їхнього змісту віковим особливостям учнів і сучасним вимогам державного стандарту.

З'ясовано, що навчальні програми зорієнтовані на забезпечення учнів лексичним матеріалом у межах тем, які містять культурно марковану лексику, як-от назви свят, визначних місць, національних страв чи традицій тощо.

Констатовано, що аналізовані підручники відповідають програмним вимогам, зорієнтовані на досягнення мети навчання та передбачають усвідомлення культурних відмінностей, розвиток критичного мислення і толерантного ставлення до культурного різноманіття.

Представлені методичні рекомендації свідчать, що формування культурної компетентності учнів 6 класу вимагає ретельно продуманої організації освітнього процесу, що враховує інтереси, когнітивні можливості та вікові особливості здобувачів освіти.

Завдяки чітким інструкціям до вправ учні краще розуміють послідовність своїх дій, що сприяє підвищенню їхньої впевненості, мотивації та ефективності виконання завдань. Своєю чергою, використання інформаційно-культурних, аналітично-порівняльних та комунікативно-творчих вправ забезпечує чітке усвідомлення структурних компонентів заняття, комплексне формування у школярів не лише лексичних навичок, але й міжкультурного спілкування. Поєднання логічно організованих вправ із використанням автентичних матеріалів, інтерактивних платформ та творчих завдань уможливорює всебічний розвиток особистості, готової до контактування з представниками різних культур та успішної інтеграції у глобалізоване суспільство.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволили дійти таких ключових висновків:

1. Аналіз лінгвістичної, психолого-педагогічної та методичної літератури підтвердив важливість формування культурної компетентності учнів 6 класу під час навчання лексики англійської мови, що зумовлено необхідністю розуміння соціокультурного контексту під час спілкування з представниками різних культур та адаптації до мультикультурного середовища.

У процесі дослідження уточнено поняття «культурна компетентність» – наявність стійкого інтересу до опанування мови, цінностей, традицій, звичаїв та уявлень свого й інших народів; здатність до відкритості новому досвіду та неупередженого ставлення до лінгвістичних і культурних розбіжностей. До ключових компонентів культурної компетентності уналежнено лінгвістичні та культурні знання, толерантне ставлення до мовних і культурних розбіжностей, практичні навички взаємодії з представниками інших культур.

2. Констатовано, що розвиток культурної компетентності учнів 6 класу має ґрунтуватися на засвоєнні знань про культурні реалії англійськомовних країн (традиції, свята, символи, соціальні норми тощо), вмінні використовувати культурно марковану лексику у відповідному контексті та здатності до міжкультурного порівняння. Це забезпечує не лише мовленнєву грамотність, але й формує навички аналізу та зіставлення культур.

З'ясовано, що лексичний діапазон учнів 6 класу охоплює тематику повсякденного життя, дозвілля, подорожей, сімейних цінностей, свят і традицій. З огляду на це навчальні програми й підручники мають бути зорієнтовані на засвоєння учнями культурно маркованої лексики в межах цих тем.

3. Визначено лінгводидактичні основи формування культурної компетентності в процесі засвоєння лексики англійської мови: підходи (комунікативно-когнітивний, інтегративний, соціокультурний), які впливають на результативність освітнього процесу; принципи (комунікативності,

когнітивності, інтерактивності, міжкультурного спрямування), що забезпечують інтеграцію культурного контексту під час вивчення лексичних одиниць; методи (прямий, аудіолінгвальний, читання, свідомо-зіставний), які сприяють послідовному оволодінню новим матеріалом і формуванню критичного та адаптивного мислення; систему вправ (інформаційно-культурні, аналітично-порівняльні, комунікативно-творчі завдання), що сприяють формуванню міжкультурної обізнаності, підвищують мотивацію до вивчення мови та забезпечують інтеграцію культурного контексту в освітній процес.

4. Розроблено систему вправ для формуванням культурної компетентності учнів 6 класу під час навчання лексики англійської мови, що враховують вікові особливості та уподобання здобувачів, спрямовані на засвоєння культурно маркованих лексичних одиниць.

Отже, отримані результати підтверджують актуальність теми та окреслюють перспективи для подальших наукових розвідок. Зокрема, у майбутніх дослідженнях доцільно зосередитися на розробленні інтерактивних навчально-методичних матеріалів, удосконаленні навчальних програм і підручників, а також впровадженні цифрових інструментів для інтеграції мовного та культурного компонентів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Байрам М. Developing Intercultural Competence in Language Learning and Teaching. *Journal of Intercultural Studies*. Лондон, 2018. Т. 39. № 4. С. 327–367.
2. Беннетт Дж. Basic Concepts of Intercultural Communication: Paradigms, Principles, and Practices. London. Intercultural Press, 2013. 186 с.
3. Бойд Джонсон Р. Культурна компетентність в Україні. *Журнал європейської економіки*. Тернопіль, 2014. Т. 13 (№ 3). С. 236–247.
4. Вишневський О.І. Методика навчання іноземних мов: навч. посіб. Київ : Знання, 2011. 206 с.
5. Гальська Н. Міжкультурна комунікація та лексичні навички: навч. посіб. Київ : Освіта, 2019. 320 с.
6. Геращенко А. Поетапне формування лексичних навичок у навчанні іноземних мов: навч. посіб. Київ : Либідь, 2017. 180 с.
7. Головіна Н. І. Проблеми формування культурної компетентності особистості в контексті реформування вищої школи. *Філософські обрії*. Київ, 2015. № 33. С. 147–156. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/FiloFilo_2015_33_16
8. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти, 2021. 53 с. URL:<https://drive.google.com/file/d/1xIIY5Ja2rMBHhXFC9bMSOtfG4V SZuMw/view> (дата звернення: 25.10.2024).
9. Голубовська І. З. Методика викладання іноземних мов у вищій школі. Київ : Вища школа, 2004. 368 с.
10. Державний стандарт базової середньої освіти України. 472 с. URL:<http://school19.zp.ua/wp-content/uploads/2020/10/derzhstandart-converted.pdf> (дата звернення: 18.06.2024).
11. Дороз В. Принцип крос-культурного діалогізму як одна з основ гуманізації змісту мовної освіти. Київ : Освіта, 2009. 188 с. URL:https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2328/40_Doroz.pdf?sequence=1 (дата звернення: 14.07.2024).

12. Дороз В. Соціокультурний компонент у викладанні іноземних мов. Львів : Світ, 2020. 123 с.
13. Європейська Комісія. European Strategy for Multilingualism. Європейська Комісія, 2008. URL: https://www.ecml.at/Portals/1/resources/Articles%20and%20publications%20on%20the%20ECML/Saville_implementation%20of%20European%20strategy%20on%20multilingualism%20summer%2016.pdf?ver=2016-12-09-154322-903 (дата звернення: 03.09.2024).
14. Європейська стратегія багатомовності. Європейська Комісія, 2008. URL: https://ec.europa.eu/assets/eac/languages/policy/strategic-framework/documents/2008-multilingualism-strategy_en.pdf (дата звернення: 03.09.2024).
15. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_217 (дата звернення: 07.08.2024).
16. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 28 верес. 2017 р. / Верховна Рада України. Київ : Парлам. вид-во, 2017. 380 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 14.04.2024).
17. Карпюк О. Д., Карпюк К. Т. Англійська мова (6-й рік навчання), 2023. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/2601-angiiska-6-klas-karpiuk-2023.html> (дата звернення: 09.10.2024).
18. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько-український напрям): підручник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 544 с.
19. Коваленко, О. Методологія навчання іноземної мови з культурним компонентом. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Дніпро : Дніпровський університет, 2021. № 1. С. 1–7.
20. Кохен, Д. Когнітивні аспекти міжкультурної комунікації. *Журнал міжкультурної психології*. Нью-Йорк, 2009. Т 40(3). С. 187–201.
21. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: підручник для філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2004. 328 с.

22. Кушнір І. Методологічні підходи до формування культурної компетентності. Харків : Вища школа, 2019. 320 с. URL: <http://vyscha-shkola.kh.ua/methodology2023.pdf> (дата звернення: 16.08.2024).

23. Кушнір І. Соціокультурний компонент у процесі навчання іноземних мов. Харків : Видавництво Харківського університету, 2021. 250 с. URL: http://kharkiv-university.kh.ua/sociocultural_component2021.pdf (дата звернення: 23.06.2024).

24. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник Л. С. Панова та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 328 с.

25. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. 55 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Zymomrya.ta.in.14.07.pdf> (дата звернення: 12.09.2024).

26. Навчальна програма з англійської мови для учнів 6 класу за підручником “Prepare”. 38 с. URL: <https://licey10.kowelrada.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/navchalna-programa-zanglijskoyi-movy-dlya-6-h-klasiv-nush.pdf> (дата звернення: 09.10.2024).

27. Навчальна програма з англійської мови для закладів загальної середньої освіти (5–9 класи). 55 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Zymomrya.ta.in.14.07.pdf> (дата звернення: 10.10.2024).

28. Навчальні програми з іноземних мов. 113 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/prohramy-5-9-klas/prohrami-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf> (дата звернення: 09.10.2024).

29. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов і культур у середній школі: підручник. Київ : Освіта, 2010. 592 с.

30. Пахомова Т. В. Англійська мова для 6 класу : підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти, 2023. URL:<https://pidruchnyk.com.ua/2598-angliiska-6-klas-pakhomova-2023.html> (дата звернення: 13.10.2024)

31. Рамкова конвенція про захист національних меншин Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 01.02.1995. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_055 (дата звернення: 09.06.2024)

32. Рамкова конвенція Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства: Конвенція Ради Європи, міжнародний документ від 27.10.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_719 (дата звернення: 15.06.2024).

33. Савченко О. Основи комунікативного навчання іноземних мов. Львів : Світ, 2021. 280 с.

34. Сидоренко М. Формування міжкультурної компетентності у студентів через вправи інтегративного типу. *Міжнародний журнал міжкультурних досліджень*. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. С. 42–48.

35. Сміт Д. Культурна компетентність: від теорії до практики. *Міжнародний журнал міжкультурних досліджень*. Нью-Йорк, 2019. Т. 8 (№ 2). С. 78–91.

36. Черемісін О. В., Варнавська І. В. Структурна характеристика культурної компетентності. Педагогіка. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород, 2021. Вип. 1. С. 64–69.

37. Шмідт Л. Культурна компетентність в лінгводидактиці: ключовий фактор успішної міжкультурної комунікації. *Мовознавство та лінгводидактика*. Харків, 2018. Т. 5 (№ 2). С. 45–58.

38. Яковенко Д. Міжкультурна компетентність у вивченні іноземних мов: теорія та практика. *Іноземні мови в школах України*. Київ, 2020. Т. 7 (№ 3). С. 23–36.

39. Bennett J. M. Basic Concepts of Intercultural Communication: Paradigms, Principles, and Practices. Intercultural Press, 2013. 259 p.

40. Bennett J. M., Byram M. L. The Value and Significance of Intercultural Competence. *The Modern Language Journal*. Вашингтон, 2016. Vol. 100 (S1). P. 528–537.
41. Billington J. *Cultural Contexts in Language Education*. London: Routledge, 2019. 342 p.
42. Byram M. Developing Intercultural Competence in Language Learning and Teaching. *Journal of Intercultural Studies*. London, 2018. P. 136–189.
43. Byram M. *Intercultural Communication and Language Teaching*. Istanbul: Ekin Publishing, 2018. 285 p.
44. Byram M. *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Bristol: Multilingual Matters, 2012. 290 p.
45. Canva interactive board. Design a travel poster. URL: https://www.canva.com/design/DAGWdaygfA4/rW6v-YSykrG19n8Pqm7ULg/edit?utm_content=DAGWdaygfA4&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton (date of access: 28.10.2024).
46. Canva interactive board game. Describe the pictures using the vocabulary. URL: https://www.canva.com/design/DAGWcvspPaI/QgYSZCu-rOeIqB5ljVvlQ/edit?utm_content=DAGWcvspPaI&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton (date of access: 29.10.2024).
47. Cohen D. *Intercultural Communication and Competence: A Cognitive Perspective*. Cambridge University Press, 2010. 289 p.
48. Dewey J. *Democracy and Education*. Free Press, USA, 2016. 434 p.
49. European Charter for Regional or Minority Languages 4th edition. URL: <http://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/text-of-the-charter> (date of access: 12.09.2024).
50. Folse K. S. *Keys to Teaching Vocabulary*. Ann Arbor. University of Michigan Press, USA, 2017. 340 p.
51. Gadamer H.-G. *Truth and Method*. Continuum International Publishing Group, London, 2004. 601 p.

52. Gaponiuk S. *Socio-Cultural Approaches in Language Teaching*. Kyiv : Naukova Dumka, 2015. 345 p.
53. Genially. Use the vocabulary and roleplay with your partner. URL: <https://view.genially.com/6738e2f0b2fc0aa933556f2a/interactive-content-situations-roleplay-game> (date of access: 20.10.2024).
54. Gower K. *Authentic Materials in Language Education*. Oxford : Oxford University Press, 2016. 638 p.
55. Harvard University Competency Dictionary [Електронний ресурс]. URL: <https://hms.harvard.edu/sites/default/files/assets/Sites/HR/files/Harvard%20University%20Competency%20Dictionary%20FY14%20-%20final.pdf> (date of access: 19.09.2024).
56. ISLCollective Watch the video about Great Britain and answer quiz questions. URL: <https://en.islcollective.com/english-esl-video-lessons/listening-comprehension/basic-listening-focus-on-hearing/united-kingdom/the-united-kingdom-england-scotland-wales-northern-ireland/1065273> (date of access: 20.10.2024).
57. Kosta J., *Prepare 6*. Підручник для 6 класу для закладів загальної середньої освіти. 161 p. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/2599-angliiska-6-klas-kosta.html> (date of access: 27.11.2024).
58. Kramersch C. *Language and Culture*. Oxford : Oxford University Press, 2014. 250 p.
59. Krauss A. *Social Dimensions in Language Learning*. Berlin. Springer, 2017. 280 p.
60. Ladson-Billings G. *The Dreamkeepers: Successful Teachers of African American Children*. San Francisco. John Wiley & Sons, 2017. 352 p.
61. Lewis J., Lämmerhirt D. Cultural Competence in Language Learning: Theory and Practice. *Language Learning Journal*, 2017. Vol. 45. № 4. P. 435–451.
62. Mitchell H. Q. *Full Blast 6*. Підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти, 2023. 146 p. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/2600-angliiska-6-klas-mitchell.html> (date of access: 24.10.2024).

63. Nation I. S. P. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 2013. 332 p.
64. Pershin I. *Cultural Awareness in Foreign Language Education*. Kharkiv: Ranok, 2014. 234 p.
65. Read, J. *Assessing Vocabulary*. Cambridge : Cambridge University Press, 2019. 301 p.
66. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 278 p.
67. Schmitt, N. *Vocabulary in Language Teaching*. Cambridge : Cambridge University Press, 2019. 275 p.
68. Selinker J. *Second Language Acquisition and Cognitive Frameworks*. New York : Cambridge University Press, 2006. 312 p.
69. Smith J., Johnson A. *Culturally Responsive Teaching. Theory, Research, and Practice*. New York : Routledge, 2020. P. 219–258.
70. Sriartni. *Audio-Lingual Method*. URL: <http://sriartini46.wordpress.com/2013/06/29/audio-lingual-method/> (date of access: 27.03.2024).
71. Taylor C. *The Ethics of Authenticity*. Cambridge : Harvard University Press, 2018. 284 p.
72. Thornbury S. *The New A-Z of ELT*. London : Macmillan Education, 2015. 342 p.
73. Webb S., Nation I. S. P. *How Vocabulary is Learned*. Oxford : Oxford University Press, 2017. 402 p.
74. Wordwall. *Compare traditions in two countries*. URL: <https://wordwall.net/resource/82054404> (date of access: 20.10.2024).
75. Wordwall. *Match the Country to the Landmark and its Description*. URL: <https://wordwall.net/resource/81713868/countries-and-landmarks> (date of access: 20.10.2024).

76. Wordwall. Read the definitions about architecture and complete the crossword. URL:<https://wordwall.net/resource/81714594/crossword-travel> (date of access: 20.10.2024).